

VILNIS

LIETUVIŲ LIAUDIES LAIKRAŠTIS
LITHUANIAN NEWSPAPER
3116 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608
Telefonas: [312] 842-7325

VOLUME LXVIII Nr. 18

KETVIRTADIENIS, RUGSEJO (SEPTEMBER) 1, 1988

KAINA 25 c.

Kasdien

Abejingieji jau jėga
Pripažino A. Bimbą
Peristroika jau...
Nejaugi ir "vaduotojai"...

Amerikos liaudis seniai tiek daug dėmesio kreipė prezidento rinkimams kaip kreipia šiemet. Rinkimų kampanijos metu abejingieji balsuotojai abiem didžiosioms partijoms būdavo niekas — rinkimus ignoruodavo. Šiemet yra kitaip. Jesse Jackson išjudino abejinguosius susidomėti rinkimais ir juose dalyvauti.

Žinoma, abejingieji neturi savo atskiros partijos, bet greta republikonų ir demokratų — yra ir taip pat ir balsuotojų jėga. Ir kaip rodo visi ženklai, laimėtoju bus tos partijos kandidatas už kurią balsuos Jesse Jacksono išjudintoji abejingųjų jėga. Demokratų partijos suvažiavime ši Jesse Jacksono išjudintoji jėga pasisakė už demokratų kandidatą M. Dukakis. Pasisakė dėl to, kad republikonų kandidatas Bush pralaimėtų rinkimus, kad republikonams konservatoriams į Baltuosius Rūmus būtų pastotas kelias.

Minnesota universiteto Imigracijos istorijai tyrinėti skyrius pripažino Antano Bimbos, kaip komunisto, nueitą vaisingą visuomeninį kelią čia Amerikoje. Skyriaus leidinyje "Spectrum" šių metų Nr. 1 yra skirtas visas puslapis su Bimbos atvaizdu tikslu nušviesti jo biografiją bei atliktuosius visuomeninius darbus parašytąsias knygas ir p.

Universiteto Imigracijos Istorijai tyrinėti skyrius Antaną Bimbą su rado dėka jo našlei Ilsei, kuri universitetui padovanojo Bimbos asmeninę biblioteką ir archyvą.

Mums, pažangiejiems toks Bimbos nueito kelio įvertinimas kelia nuotaiką, nes Bimba buvo mūsų visuomeninio judėjimo vienas lyderių.

Tarybų Sąjungoje peristroikapersitvarkymas krašto ūkyje dar tebando žengti pirmuosius žingsnius. Daug kur dar likę nemaža senoviškumo, sustabarėjimo persitvarkyti, bet peristroikos pirmieji žingsniai jau duoda vaisių.

Per pirmuosius šių metų šešis mėnesius, palyginus su 1987-aisiais metais tuo pačiu metu, nacionalinės pajamos padidėjo net penkiais procentais, darbo našumas — 5,5 procento, statyba — 7,9 procento ir t. t.

Jeigu kas mano, kad iš peristroikos niekas neišeis, tai labai klysta.

Kaip žinia, pas mus čia Amerikoje laisvai bąstosi iš Lietuvos išleistas disidentas Tomas Venclova. Kadangi toks, kaip visi reakciniai nacionalistai, jis irgi nesigaili pilti sruvų ant Lietuvos. Tarybiniai ultrininkai Lietuvoje į jo šmėklas atsikerta ir jį demaskuoja kokio

Prie Dionizo Poškos Baublių.

Br. Toleikio nuotr.

PASITAIŠĖ, BET KAIP?

Reikalai žymiai pasikeitė po to, kai Vincas Trumpa „Akiračiuose“ iškritikavo „Draugą“, kad jis skundžiasi, jog negauna iš Lietuvos knygų, tačiau pats nieko nerasė apie krašto rašytojų kūrybą. Taigi po to marijonų dienraštyje atsirado ir vietos, ir laiko Vilniuje išleistoms knygoms ar periodikoje išspausdintiems kūriniams. Pernai rašyta ten apie R. Juodeikos „Laukines aguonas“, J. Mikulinsko „Juodųjų eglių šalį“, Algirdo Pociaus „Įkaitus“. Šiemet — apie V. Dautarto „Atsisveikinimą su negrįžtančiais paukščiais“ ir t. t. Trumpos recenzijos taip pat prisimintos kai kurios vertingesnės Lietuvos knygos. Atrodytų, kad „Draugo“ redaktoriai parodė pakankamai tautinio savikritiškumo ir reikalas pasitaisė. Kaip prisimename, „Draugo“ redakcija, besiteisindama dėl menko dėmesio Lietuvos knygai, aiškino, jog stokoja ne tik knygų iš Vilniaus bet ir galinčių rašyti apie jas.

Pirmasis atvejis savaime buvo pateikiamas demagogiškai: knygų, jeigu tik redakcija norėtų, iš Lietuvos visada gautų pakankamai. Tačiau antrasis visiškai pagrįstas: žmonės, kurie giriasi savo reikš-

žmo lygio kultūrininkas jis yra.

Neseniai jis su amerikiečių turistine grupe lankėsi Maskvoje ir kitose vietose. Grįžęs iš šios turistinės kelionės, per „Amerikos balso“ radiją jis papasakojo apie šios kelionės metu Tarybų Sąjungoje patyrimus. Pasakodamas pažymėjo, kad į Lietuvą jis nevyksias tol, kol Lietuva jo neatsiprašysianti...

Tomas Venclova nėra vaikėzas, bet jo „superiority kompleksu“ tenka daugiau kaip stebėtis. Nejaugi ir „vaduotojai“ tokie pat!?

S J Jokubka

mingu literatūrinio darbu, neturi kas rašytų spaudoje apie lietuvišką knygą ir ją kvalifikuotai vertintų. Tiesa, antitarybinėje išeivijoje žinome visą būrį kvalifikuotų literatūros vertintojų, tačiau kažkodėl jie nesiveržia į dosniai atvertus dienraščio ir jo kultūros priedo puslapius. Todėl „Draugo“ redaktoriaus reikia kviestis į talką kritikus mėgėjus, kurie negali užsiimti rimta menine analize ir problematika. Pavyzdžiui, daugumą minėtų recenzijų parašė Petras Melnikas, autorius trijų romanų, išleistų knygomis, ir dar kelių, išspausdintų atkarpomis „Drauge“. Niekados nesiruošęs būti literatūros tyrinėtojas ar analizuotojas, jis į literatūrinį išeivijos gyvenimą atėjo romanu, kuris pasirodė 1977 m., jam sulaukus 55-erių metų. Architektas, inžinierius, fabriko darbininkas P. Melnikas pasirodė turįs literatūrinį gabumą. Tačiau sunku tikėtis, jog tik pensijiniame amžiuje dar atsiskleidžia ir literatūros kritiko talentas. Tad kada pagrindiniu ir beveik vieninteliu lietuvių tarybinės literatūros vertintoju pasidarė literatūros mėgėjas, žinoma, kad jo darbo sėkme tikėti per daug sunku. Tada geriau trumpos recenzijos, kurias rašo Kazimieras Barėnas, aptardamas įdomesnes, vertingenes knygas, gautas iš Lietuvos.

O visų „Draugo“ recenzijų — ir tų, kurias pateikia jų pagrindiniu autoriumi tapęs P. Melnikas, — bėda yra viena: visos jos vertina ne literatūros kūrinių, o aptaria jų turinį, tad jų pagrindas — politika. Lietuvoje toks literatūros vertinimo metodas ir net ne pačiais palankiausiais kūrybinėms diskusijoms laikais buvo vadinas vulgariojuoju sociologizavimu. Kaip žinoma, jau seniai Tarybų Lietuvos rašytojai savo kūryboje aštriai, pilietiškai kelia savojo gy-

Trumpai

— Vakarų Vokietijos socialdemokratas užsienio reikalų ministras Karsten Voight pasisakė už Varšuvos susitarimo organizacijos pasiūlymą sumažinti ginkluotąsias jėgas Europoje, nes, girdi, tai esąs kelias į nusiginklavimą.

— Kubos žurnalo „Prisma“ pranešimu, Brazilijos didmiesčiuose, kaip San Paule, Rio de Janeire ir Brasilia kokaina beveik laisvai parduvinėjama baruose, sporto klubuose ir kitur patamsiuose.

— Jesse Jackson sako, jog reikia balsuoti už Dukakį, nes jis tiki, jog valdžia yra liaudies instrumentas, tuo tarpu republikonas Bush yra privatiškų interesų instrumentas.

— Sekretorius George Shultz, lankydamasis Ekvadore pasipiktino Ekvadoro parlamento rūmuose sienoje dailininko nupieštu paveikslu, kuriame vaizduodajami benamiai vaikai, bežemiai valstiečiai ir kitoki klasių kovos simboliai, ir tarp to visko — raidės CIA.

— Nusiginklavimo konferencijoje Ženevoje JAV delegatas Max Frieddersdorf prisipažino, kad Jungtinėse Valstijose yra cheminės bomboms gaminti net penkios įmonės.

— Meksikos užsienio reikalų ministerijos pranešime storai pabrėžiama, kad už nerimą Centro Amerikoje kalčiausia yra JAV prez. Reagan administracija.

venimo negeroves. Toji krieta, ypač prisimenant praeitį, dar labiau sustiprėjo dabar, kai pervertinama istorija. Tad labai lengva yra atpasakoti, kaip Lietuvos rašytojai vaizduoja naujojo gyvenimo kūrimąsi, ir Lietuvos knygų pagalba aiškinti savo skaitytojams, koks negeras esąs tas gyvenimas ir koks netinkamas. O jeigu jį tvarkytų „Draugo“ redaktoriai, jei būtų krikščionių demokratų valdžia, tai... Ceriau nespėliokime!

Ir vis dėlto metodas, kurį pasirinko „Draugo“ redakcija Lietuvos kūrybai emigracijoje populiarinti, nėra literatūrinis, nes jis pagrįstas pragmatiskais politiniais poreikiais. Jį dar labiau nupigina tai, kad tas knygose pavaizduotas gyvenimas ir pati literatūra vertinama: čia esą rašytojas rašo teisingai, o čia — ne, ten iškeliama viena, o nepasakoma kita. Kaip gera tiems vertintojams, kai, gyvendami svetur, gali patarinėti Lietuvos rašytojams, kaip šie turį rašyti apie tai, ką jie patys mato ir žino... Beje, šį būdą literatūrai vertinti vartoja ne tik „Draugas“, bet ir „Aidai“. Tik apie viena nepagalvojama. Ar nesusimąstys savarankiškai galvojantis užsienio lietuvis, iš kur tas Lietuvos rašytojų drąsumas, atvirumas, laisvumas? Ar gali kita lietuvių literatūra taip aštriai rašyti? O jeigu šitaip, tad gal Lietuvoje demokratijos daugiau, negu išeivija žino?

Taip, „Draugas“ pasitaisė, tik vėl ne į tą pusę...

Jonas Rinkevičius

VILNIS

Lithuanian Peoples' Bi-weekly (659-780)

Published bi-weekly, Thursday, except when preceded by a Holiday,
by the Workers Publishing Association, Inc.
Subscription rates in United States: one year \$15.00; Chicago \$17.00;
Canada, and other foreign countries — \$20.00.

POSTMASTER: Send address changes to the
VILNIS — 3116 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608 Phone 842-7325

Second-class postage paid at Chicago, Illinois (U.S.P.S. 659-780)

Anksčiau ar vėliau pranašavimai pasiteisins

Nėra pasaulyje šalies, kurioje žmonių gyvenimo lygio vidurkis būtų toks aukštas kaip Amerikoje: čia visko pilna, tik žmogau, turėk pinigų. Supermarketuose maisto produktų gausa ir pasirinkimas kuo didžiausias, departmentinėse parduotuvėse manufaktūros ir įvairiausių prekių bei drapanų asortimentas toks, koks tik begali būti. Automobiliais važinėja netgi nemaža ir neturtingų žmonių. Batams taisyti batsiuvių beveik nėra, sudėvėtus — batus žmonės meta laukan. Užkandinių, restoranų rasi kur tik pasisuksi. Tarytum, žmogus gyvenk ir norėk, bet taip nėra.

Gallup viešosios nuomonės apklausinėjimo duomenimis, daugiau kaip 50 procentų šalies gyventojų sako, jog su Amerika yra kažkas blogo. Miestuose neturinčių pastogės nuolatiniams gyvenimui bei nakvojančių parkuose ir kur nors užkaboriuose benamių yra šimtai ir tūkstančiai. Daugiau kaip 30 milijonų žmonių gyvena žemiau skurdo ribos, valdžia juos turi šelpti socialinio aprūpinimo pašalpomis. Nedarbo lygis netgi krašto ūkio suklestėjimo metu mažai ką sumažėja.

Darbo, žinoma, stengiantis — galima rasti, bet tik už „duoną ir druską“, nes darbdaviai nemoka nė mažiausio atlyginimo už darbo valandą. Sveikatos apdrauda prieinama tik tiems, kurių kišenės storos ar turi nuolatinį darbą. Švietimas stačiai apverktinas. Nebaigiančių mokyklą moksleivių procentas pasibaisėtina aukštas! Gatvėse einantiems „moks-lus“ jaunuoliams kalėjimų nebepakanka. Senų griuvančių gyvenamųjų namų kai kur ištisi rajonai. Nuomai už pakenčiamą butą — savaitės uždarbio nebe pakanka. Namų savininkai aliarmojuoja, kad juos smaugia nejudomojo turto mokesčiai, elektros bei dujų apšildymui brangumas ir t. t.

Nerimą amerikiečiams kelia šalies ūkio „girgždėjimai“. Didžiosios korporacijos beatodairios keliai į neišsivysčiusią šalį, kur darbo jėga pigesnė. Bankai užsidarinėja beveik taip, kaip Didžiosios depresijos metais, smulkesni bizniai banktuoja ar vos tik besuveda galus. Išmokėjimai užsieniui daugbilijoniniai, prasiskolinimas užsienio kapitalams toks didelis, kokio dar niekad nebuvo. Žemės ūkyje didieji agrobizniai šluoja iš kelio mažesnius fermerius. Apie 30 procentų amerikiečių mano, kad po dešimties metų Amerika subankrutuos.

Rinkiminėse kampanijose politikieriai muša į taktą: balsuokite už mus, visa tai bus atitaisyta. Republikonai miksi, nes liaudis už visa tai verčia bėdą reagonomikai. Demokratai, visa tai keldami viešumon, triumfuoja. Ir jeigu jie laimės rinkimus nebus jokia staigmena, nes žmonės sunerimę ir nori kad visa tai būtų atitaisyta, kad Amerika vėl būtų vilčių šalim. Tačiau šalyje kaip Amerika, kur stambusis kapitalas diktuoja taip užsienio, taip ir šalies vidaus politiką, sulopyti susidevėjusį kapitalizmo rūbą nėra lengva. Per dešimtį metų Amerika gal dar nesubankrutuos, bet tų apie 30 procentų amerikiečių pranašavimai, kad subankrutuos, anksčiau ar vėliau pasiteisins.

KAIP TAI KOMENTUOTŲ, JEIGU...

Idomu ir naudinga pavartyti ikikarinės Lietuvos spaudos puslapius. Ne vien todėl, kad tie laikai sukelią įvairių prisiminimų kad juose sutilpusi svarbi ir brangi mūsų tautos istorijos dalis. Emigracinė spauda kritikuoja Tarybų Lietuvos gyvenimą, smerkia santvarką už kultūros negeroves. Beje, kritikuoja taip, kad supranti jog to jokiū būdu nepasitaikytų jeigu „Akiračių“ ar „Draugo“ redaktorai tvarkytų Lietuvos gyvenimą.

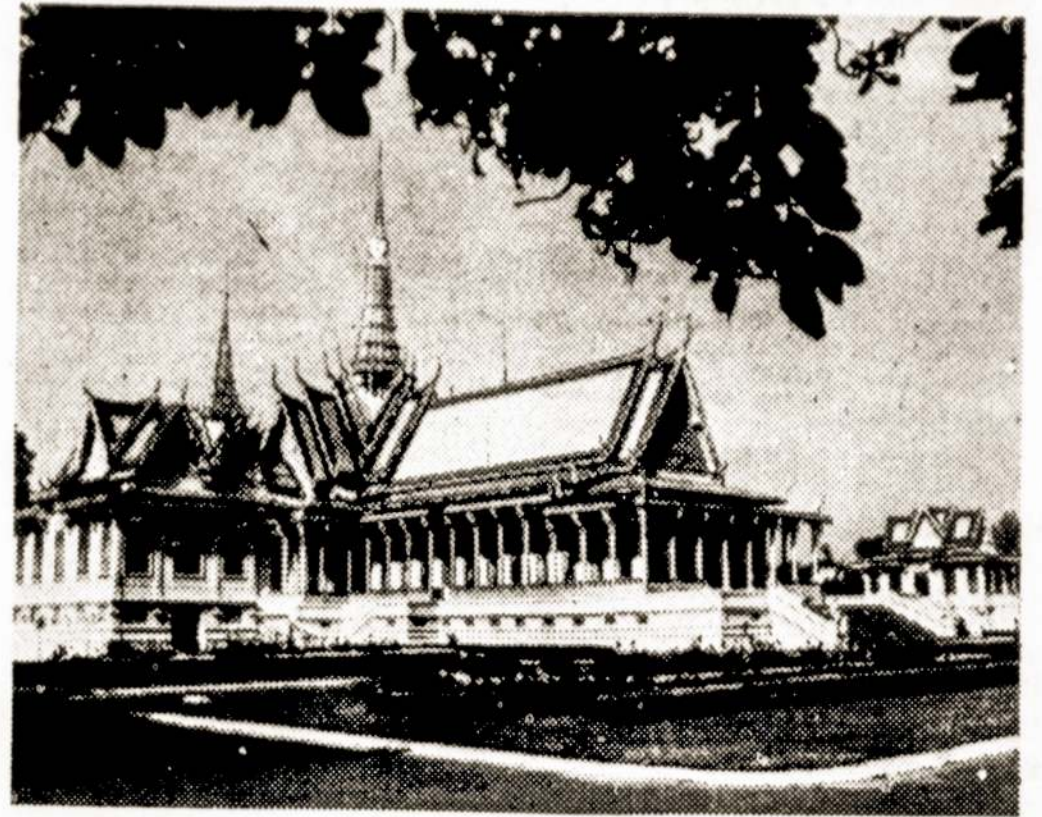
Pavyzdžiui, kai „Akiračiai“ rašo apie kultūrinę revoliuciją A. Smetonos valdomoje Lietuvoje apie tai, jog dabartinė Lietuva švietimo srityje gali tik svajoti apie tuometinį lygį, tai vėta atsi-versti 1936 metų Lietuvos spaudą „Naujosios romuvos“ žurnale išspausdinta trumpa informacija apie tai, jog Lietuvoje iš karto uždarytos net penkios mokytojų seminarijos, tarp jų Panevėžyje Marijampolėje ir kt. Nejaugi per pusantrios dešimties metų buvę tiek daug paruošta pradžios mokyklų mokytojų, jog atsirado jų neišpasakytas perteklius? Juk po

karo labai stokojo Lietuvoje mokytojų. Jie kasmet buvo ruošiami dideliais būriais — ne tik mokytojų seminarijose, bet ir pedagoginiuose institutuose, Universitete bei kitose aukštosiose mokyklose. Ir iki šiol ruošiami O „Akiračiai“ spausdina komentarus, kuriuose aiškina, jog Lietuvoje dar trūksta lituanistų ir jų per mažai ruošia-ma! Tad kaip per tokį trumpą laiką, nuo 1918 m. iki 1936 m. Lietuvoje susidarė mokytojų perteklius kad reikėjo iš karto uždaryti 5 mokytojų seminarijas?

O kiek tais metais lituanistų išleido universitetas? Ar nepasidomėjo „Akiračiai“, ar patinęjo, ar tiksliau — nenorėjo?

Kai prisimeni panašius dalykus, kai palygini, nesunkiai suvoki, jog liberalų skelbiamas lietuvių kultūros atžvilgiu objektyvumas tėra širma, už kurios nevykusiai slepiasi visai su istorine teisybe nesiderinantys dalykai. O kodėl? Matyt, dar vėta bus priminti tokius „Akiračių“ ir „Draugo“ bei kitų patriotinių leidinių neteisīgus teiginis. Vardan istorinės tiesos. Jonas Rinkevicius

OBJEKTYVE — KAMPUČIJA

Kamučija turtinga senos architektūros paminklais. Vienas iš jų — tai karališkųjų rūmų kompleksas, dabar gausiai lankomas turistų.

ATOSTOGOS DRUSKININKUOSE

Beje, ir tautiečiams, ir šiaip svečiams iš užsienio gerai žinomas M. K. Čiurlionio miestas.

Tad kokių išpūdžių žmogus patiria per vieną dieną? Vos atsikėlęs, o gyvenau „Lietuvos“ sanatorijoje, skubėdavau į baseiną. Aštuntą valandą čia jau susitikdavau su M. Zilinsku, padovanojusiu Lietuvai turtingą dailės kūrinių kolekciją. Jis iš lėto nusileisdavo į vandenį kartu su Lietuvos TSR dailės muziejaus direktoriumi R. Budriu. Svečias pagarbaus amžiaus, o žiūrėk, plaukia, nenusileidžia per pusę jaunesniam. Ir į baseiną eina ne priešpiečiais ar po pietų, kaip kiti, o iš pat mielo ryto.

— Jūs bene pats ankstyviausias baseino lankytojas, — net nepajutau, kai užkalbinau.

— Taip jau įpratęs. Jeigu iš ryto nepapilaukiu, diena būna nedarbinga.

Prišpiečiais, jei graži diena, iš-taikęs valandėlę nuo procedūrų, užlipu ant stogo saulės vonių priminti. O čia, žiūrėk, jau yra garbusis profesorius V. K. Jonynas. Įsitaisai kur nors netoliese ir girdi, kaip dailininkas su koku mūsų se žinomu žmogumi dalijasi kelionių po Lietuvą išpūdžiais, klausinėja, pasakoja apie ikikarinę laikų gimtinę. Guli sau, ne tiek saulės spindulių ištroškęs, bet kad malonu pasiklausyti žymaus dailininko.

Nuo pat poilsiaivimo pradžios įsitaisiau dviratį ir nebūdavo dienos, kad juč nenuvažiuočiau bent dešimties kito kilometrų. Po pietų šia transporto priemone dažniausiai važinėju po miestą. Nors kurortas ne per didžiausias, tačiau pėsčias visur nesusėpi. O su „žirgeliu“ labai paranku. Ir pravažiūsi, kur tik panorėsi, ir malonumą jausi. Užsuku pas buvusį ilgametį „Nemuno“ sanatorijos vyriausiąjį gydytoją A. Maldutį, dabar dėl sveikatos perėjusį į kulesnes pareigas gydyklose. Nepamirštu ir istoriko J. Jančiausko, po kruopelę renkančio medžiagą apie Druskininkų praeitį, vaistinės vedėją V. Pauliukevičiaus. Šie žmonės dešimtmečius renkami miesto Tarybos deputatais, daug nuveikė žmonių ir poilsiautojų labui. O kaip neužsukti pas M. K. Čiurlionio muziejaus vedėją A. Nedzelskį, pas miesto tėvus. Vykdomojo komiteto pirmininkas R. Mickevičius — aistringas grožio puoselėtojas. Jo ir kitų bendraminčių rūpesčiu buvo įkurta vaikų dailės mokykla. Čia gavę dailės pagrindus, nemažai auklėtinų pasirinko profesionalaus menininko kelią. Jaunieji meno mylėtojai apipavidalino vaikų kavinę „Benčiukas“. visuomeninių pastatų interjerus, rengia parodas visuo-

meni. Meno dirbinių įmonėje tarp kitų profesijos draugų triūsia savitas dailininkas A. Šuliaskas, daug sukūręs darbų respublikinėms amatų dienoms. Vienas tokių simbolių — skambus varpelis — kalvių dieniai Druskininkuose yra ir mano kolekcijoje. Ant jo parašyta: „Kalvis ir ant akmenų sėdėdamas duoną valgys“. Įmonėje pagaminti suvenyrai plačiai pasklinda po pasaulį. Arba štai universalinės parduotuvės „Raigardas“ vedėja O. Baublienė. Ji daug padarė, kad būtų patenkinami visų pirkėjų, kurių čia netrūksta, poreikiai. Jau nebeišsitenkama erdvioje parduotuvėje, prekyba vyksta ir apie ją.

Pasikalbi su vienu, kitu tokiu žmogumi ir šilčiau pasidaro krūtinėje, pamažu susikaupia medžiagos būsimiems rašinėjams. Tokie apsilankymai — popiečiui. O vakarais — tolimesnės kelionės. „Saulės takas“, kuriuo vaikščiojama pėsčiomis, manęs nebepatenkina. Dviracių takai — visai kas kita. Per pušynėlius raityta asfaltu juosta galima nuvažiuoti į etnografinį Švendubrės kaimą, prie Grūto ežero, ir Raigardą. Raigardo slėnių vaizdai pakeri kiekvieną. Ypač jis nuostabus vakarą ar ankstyvą rytą. Mėlynos ūkanos, tolimoje spindintys žiburiai. Rodos, ir mėnulis skaisčiau šviečia, ir žvaigždės ryškiau spindi. Į šią vietą dažniausiai važiuoju vėlai vakare. Ne tik iki jo, o minu pedalus toliau, iki sodybos, kur dar neseniai buvo įsikūrusi girininkija. Iškilnesnėje vietoje dar šviesu, o slėniuose, po tankia lėpija, tamsu kaip maiše. Važiuoti gerokai rizikinga. Tačiau ar įmanoma atsispirti pagundai? Kartais reikia nuglėti ir save, ir pavojų. Tada jautiesi daug vertesnis. Ir kai pavargęs sugrįžti į sanatoriją, nemiga nekankina. Pradykinėjęs dieną, vargu ar užmigtum. Ypač tada, jei nors laikinai nusikratei tokio malonumo — rūkymo.

Iš naujo perskaičiau daugiau kaip prieš dešimtmetį išleistą knygą „Laiškai Sofijai“. Tai — M. K. Čiurlionio laišškai savo gyvenimo draugei. Dabar geriau supratau tas eilutes, kuriomis didysis menininkas išlejo ilgesį savo vaikystės ir kūrybinio įkvėpimo miestui. Negalėdamas jo aplankyti, dailininkas bent mintimis paklaidžiodavo pamėgtomis vietomis. Nežinau, ar kitais metais važiuosiu poilsiauti į Druskininkus. Tačiau bent trumpam į jį nuvyksiu, matyt, dar šiais metais, nes M. K. Čiurlionio miestas — vienas nuostabiausių Lietuvos kampelių. Ir gražus jis visais metų laikais.

Vytautas Trečiokas

Vilnis, 1988 m. rugsėjo 1 d.

KATALIKŲ BAŽNYČIA IR TAUTINIS LIETUVIŲ IŠSIVADAVIMAS

Pastaruoju laiku, ypač ryšium su Lietuvos krikšto 600-osiomis metinėmis, emigracinė katalikų spauda, katalikų bažnyčios „kronikos“ ir kiti antitarybiniai šaltiniai pagrindinį dėmesį ir visą propagandinį patosą paskyrė išgarsinimui amžinų krikščionybės nuopelnų lietuvių tautai. Nelengvas darbas! Reikia prisiminti kryžiuočius, kalbėti apie Lietuvos kunigų ir dvarininkų santarvę žiaurios baudžiavos metais, neužmiršti priešiškos kunigų pozicijos 1905—1907 m. revoliucijai, kėlusiai socialinio ir tautinio išsivadavimo uždavinius. Pagaliau realybė: katalikų bažnyčios vadovybės lojalumas hitlerininkų okupacinei valdžiai! Tačiau, nepaisant to, „Draugo“, „Tėviškės žiburių“, „Darbininko“, užsieniui skirtų „kronikų“ autoriai visais būdais įtikinėja, kad Lietuvos katalikų bažnyčia visados buvusi su tauta ir tautos interesais.

Todėl šioje istorijos ir kultūros srityje vardan tiesos labai svarbu, kad kalbėtų ne propagandininkai iš klerikalinės spaudos ar Lietuvos katalikiškieji ekstremistai, o mokslininkai, pasiremiantys faktais ir dokumentais. Tad kiekvienas naujas istorijos mokslo leidinys, skirtas katalikybės vaidmeniui mūsų tautiniame gyvenime, savaime domina. Tokia knyga pasirodė ir praėjusių metų pabaigoje: „Mokslo“ leidykla LTSR MA Istorijos instituto užsakymu išleido Edvardo Vidmanto veikalą „Katalikų bažnyčia ir nacionalinis klausimas Lietuvoje XIX a. antroje pusėje — XX a. pradžioje“.

Iš tikrųjų kur geriau begalima patikrinti katalikų bažnyčios pašventimą tautos ir laisvės reikalui, jeigu ne tada, kai engiama, pavergta tauta pradeda kilti atgimimui, reikalauja sau elementarių žmoniškų teisių, gimtosios kalbos ir kultūros laisvės?

Katalikų spauda ir ekstremistai iš „kronikų“, remdamiesi tuo, jog lietuvių literatūrai XIX amžiuje (ir ypač tada, kai plėtėsi tautinio išsivadavimo sąjūdis) daug nusipelnė dvasiškių luomo žmonės — M. Valančius, A. Baranauskas, Maironis, J. Tumas-Vaižgantas, A. Jakštas-Dambrauskas ir kiti (bet ne vien jie, nes buvo ir S. Daukantas, V. Kudirkas, J. Basanavičius, J. Šliūpas, M. Jankus ir t. t.) skelbia, jog be bažnyčios tautinis išsivadavimas, kova prieš carizmą būtų neįmanomi, jog esą katalikų bažnyčia ir įkūnijusi tautinius lietuvių lūkesčius, net vadovavusi tautai jos išsivadavimo kovoje. Bet jau seniai, nuo to paties XIX a., būta skirtingų, tiksliau — priešingų nuomonių dėl bažnyčios nuopelnų, ir jos pagrįstos faktais, o ne propagandiniais norais. Katalikų bažnyčios hierarchija ir dauguma kunigų, būdami lietuvių tautos lenkintojais, neigiamai žiūrėjo į lietuvių tautinius siekius ir interesus. Todėl tarybinis lietuvių istorikas R. Vėbra teigė, jog lietuvių katalikų dvasininkija, kaip institucija, nekovojo su carizmu, o jos jaunoji karta tapo nacionalinio judėjimo šalininke, pirmiausia siekdama neprarasti įtakos gyventojams.

E. Vidmantas atkreipia dėmesį į tai, jog šiandieninis katalikų bažnyčios susitapatinimas su tauta, noras visur skelbti, jog tik dvasiškija aukojosi dėl tautinių interesų, yra pagrįstas tam tikrais politiniais uždaviniais:

„Dvasiškijos santykio su nacionaliniu sąjūdžiu tyrimai aktualūs ir todėl, kad pastaruoju metu kai kurie katalikų bažnyčios atstovai ir užsienio lietuvių buržuazinės emigracijos ideologai ėmė teigti esą katalikų bažnyčia visada bu-

vusi su liaudimi, gynusi lietuvių nacionalinius interesus. Tapatinamu tautybę su katalikybe, jie mėgino įpiršti mintį esą tikras lietuvis būtinais turįs būti katalikas. Siekdami pakelti bažnyčios autoritetą, jie griebiasi prasimanymų esą katalikybe per visą lietuvių tautos istoriją gynusi lietuvių nacionalinę nepriklausomybę, buvusi nacionalinės kultūros puoselėtoja ir nacionalinių tradicijų gynėja“.

Tad kaipgi elgėsi lietuvių atžvilgiu Lietuvos katalikų bažnyčia tada, kai mūsų tautai buvo iškiliš, galima sakyti, „būti ar nebūti“ klausimas? Dar XIX a. pabaigoje, kaip rašė katalikų „Tėvynės sargas“, vien Žemaitijos pusė kunigų buvo priešingi lietuvių tautiniams interesams: „Ši dvasininkijos dalis nepritapo prie pasikeitusio lietuvių visuomeninio gyvenimo, laikėsi atgyvenusios feodalinės ideologijos, todėl manė, kad dvaras ir vyraujanti jame lenkų kalba yra toks pat būtinas Lietuvos visuomenei ir jos katalikiškosios kultūros ramstis, kaip ir katalikų bažnyčia“.

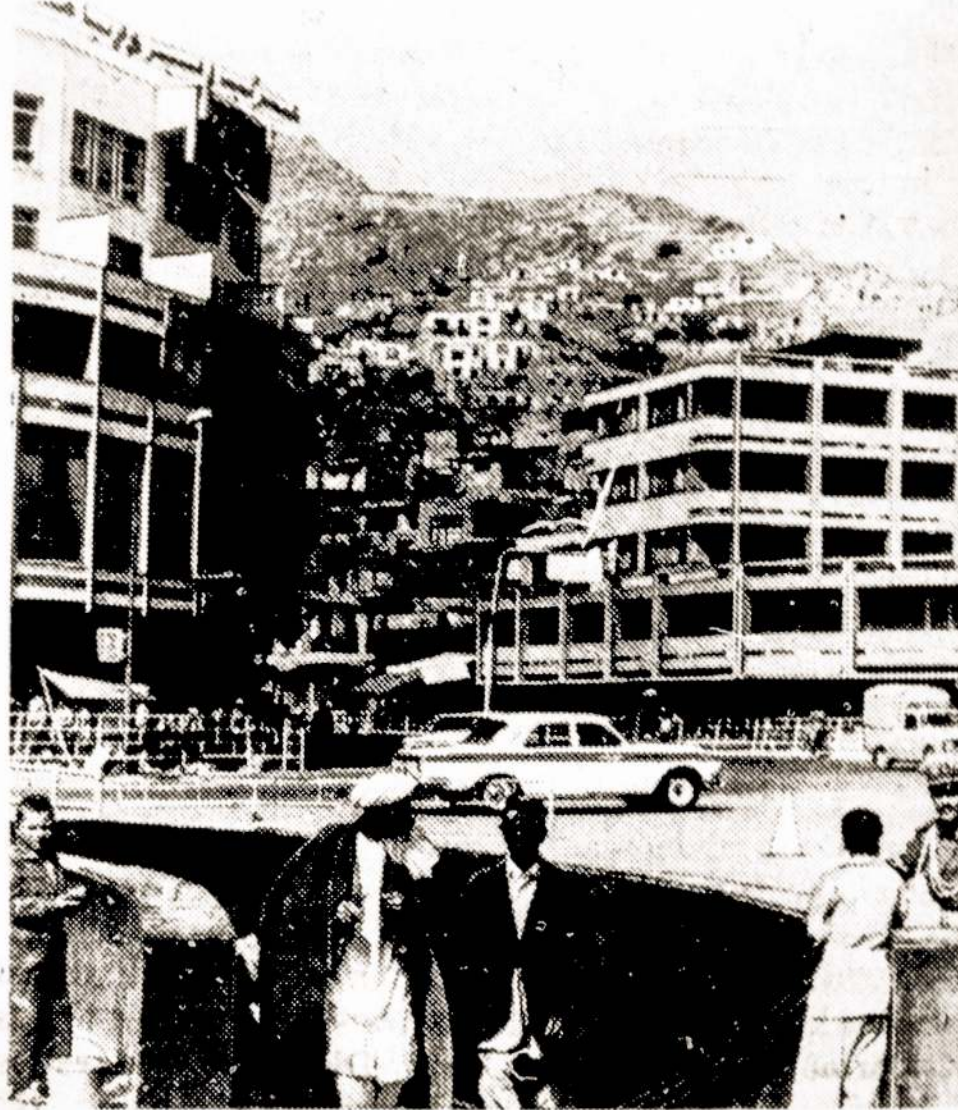
„Katalikybėje vyravo negatyvi pažiūra į lietuvių tautinį atgimimą, o bažnyčios praktikoje — kosmopolitinė pažiūra į tautinį klausimą. Vatikanas, popiežiai palaikė Rusijos, Prūsijos, Austrijos-Vengrijos imperijų valdžią, reikalavo iš pavergtų tautų paklusnumo. E. Vidmantas atskleidžia sudėtingą M. Valančiaus santykį su lietuvių tautiniu judėjimu, kuris visiškai nėra toks patriotiškas, kokį ne sykį mėgino skelbti „Draugas“. Juk M. Valančius peikė S. Daukantą, kam šis svarbius veikalus rašęs lietuviškai, su pasaulietiškos inteligentijos atstovais susirašinėjęs tik lenkiškai ir t. t. Mokslas tokią turtingą, įdomią asmenybę, kaip M. Valančius, atskleidžia daug teisingiau ir įvairiausiai negu propagandiniai „Draugo“ autoriai, neigiamus dalykus teisindami vyskupo... realizmu. Vyskupas M. Paliulionis vadovaujasi principu, kad, siekiant patenkinti katalikybės interesus, reikia paaukoti lietuvių tautos interesus lenkams, ir tada būsianti išgelbėta religija. Kunigų seminarijų vadovybė persekiojo lietuvių tautiniam judėjimui simpatizuojančius klerikus. Katalikų vadovybė ir daugelis dvasininkų aštriai puolė „Aušrą“, kai kurie net gąsdino žurnalo skaitytojus „bausmėmis“ ir policija. Aštrus dvasiškijos, net tautiškai susipratusios jos dalies, konfliktas su pirmiaisiais lietuvių tautinio atgimimo ir išsivadavimo leidiniais tepaliudijo, kad katalikybės apologetai ir tada religijos poreikius kėlė aukščiau už tautinius interesus. Lietuviškiems kunigų laikraščiams, tokiems, kaip „Apžvalga“, net buvo būdingas religinis fanatizmas. Todėl „Varpas“ turėjo skirti daug jėgų ne tik tautinio atgimimo klausimams, bet ir kovai su dvasiškių kaltinimais, prieštaravusiais tautinio išsivadavimo interesams. 1894 m. popiežius Leonas XIII paskelbė vyskupams encikliką, kur reikalavo paklusnumo caro valdžiai, kaip ir dievui. Na, o Lietuvos dvasininkai stengėsi... Argi tai tarnavo lietuvių kultūrinės ir politinės laisvės interesams?

Zodžiu, naujoji knyga pilna faktų ir dokumentų, iš kurių dar sykį atsiskleidžia, jog melagingi yra šiandieniniai antitarybinių veikėjų ir katalikybės apologetų tvirtinimai apie tai, kad katalikai geriausiai supranta lietuvių tautinius interesus, kad lietuviybė ir katalikybė turi būti sutapatinamos. Drauge E. Vidmantas išryškina ir atskirų Lietuvos dvasiškių nuopel-

OBJEKTYVE — AFGANISTANAS

Nuotraukoje: Afganistano Respublikos sostinė — Kabulas.

Nuotraukoje: Kabulo gatvėse.

TASS-o fotokronika

ŽUVI ĮVEIKĖ TIK DVIESE

Žydri Verniejaus ežero vandens ir nuostabi Aukštadvario apylinkių gamta vilioja nuo seno žvejus mėgėjus. O kai kurie iš šios brolijos vyksta, tikėdamiesi šamus, kuriais šis ežeras garsėja, suviloti. Dvikovos su tais gelmių galiūnais būna pačios atkakliausios. Būtent apie juos pagalvojo vilnietis žvejas Gintautas Mačiūnas, kai draugas pasiūlė nukakti ne tradiciniu maršrutu į Ignaliną, o į Trakų rajoną, kur tyvuliuoja Verniejus.

Birželio pirmosios vakaras pasitaikė šiltas. Slapta svajonė susiremi su šamu dar labiau sustiprėjo, nes šios žuvis mėgsta tokiu oru medžioti. Ežero vanduo vos vos ribulavo, palei meldynus pradėjo savo šokus žuvis, žuvelės — ratilais virė visas ežero paviršius. Gintautas Mačiūnas lėtai yrėsi, užmetęs šamų pamėgtą masalą — negyvą žuvelę. Tačiau kad ir kaip tikėtumeisi, jog žuvis kibs, smūgis visada būna netikėtas. Bet šįkart išties buvo ko nustebti. Žuvis, griebdama masalą, beveik sustabdė valtį. Jau pirmosios kovos su ja akimirkos rodė, kad vienam žvejui ją ištraukti nepavyks. Teko šauktis pagalbos. Atskubėjo draugas. Dviese po ilgokos kovos ištraukė žuvį ir šiaip taip parsigabeno ją į krantą. Tai iš tiesų būta šamo, bet neeilinio — žuvis svėrė 60 kilogramų, o jos ilgis

vos ne kaip Sabonio — 2 metrai 5 centimetrai.

Beje, priminsime skaitytojams, kad kasmet Lietuvoje rengiamo konkurso „Metų žuvis“ nuostatai skelbia, jog, norint iškovoti aukso medalį, reikia pagauti 30 kilogramų šamą. Taigi, Gintautas Mačiūnas du kart prizininkas.

— Samai hūnai — retesnis žvejų laimikis. Daugiau jų sugaunama Nemune ties Prienais ir žemupyje. Pasitaiko 30—40 kilogramų sveriančių egzempliorių, — papasakojo Vilniaus medžioklės ir žūklės ūkio direktoriaus pavaduotojas žūklės reikalams Jonas Tamulevičius. — Štai pernai mūsų „auksinė žuvis“ — Romo Molnerio Nemune sugautas 34 kilogramų, 184 centimetrų šamas, 18 kilogramų šamą sugavo ir bronzos medalį konkurse pelnė jurbarkietis Antanas Kacinkevičius. Ši žuvis irgi sugauta Nemune. Žymiai dažniau pasitaiko stambių lydekų, matyt, todėl, kad šios plėšrūnės gyvena, kur tik prigavusios. Štai Antanas Šaduikis iš Kėdainių pernai pelnė aukso medalį už 14,16 kilogramo lydeką, sugautą Angirų tvenkinyje, kapsukietis Aldonas Pereška už 13,2 kilogramo lydeką, sugautą Arimačių ežere, o tauragiškis Romualdas Gžimaila — už 12,7 kilogramo lydeką, sugautą Gėgės upėje.

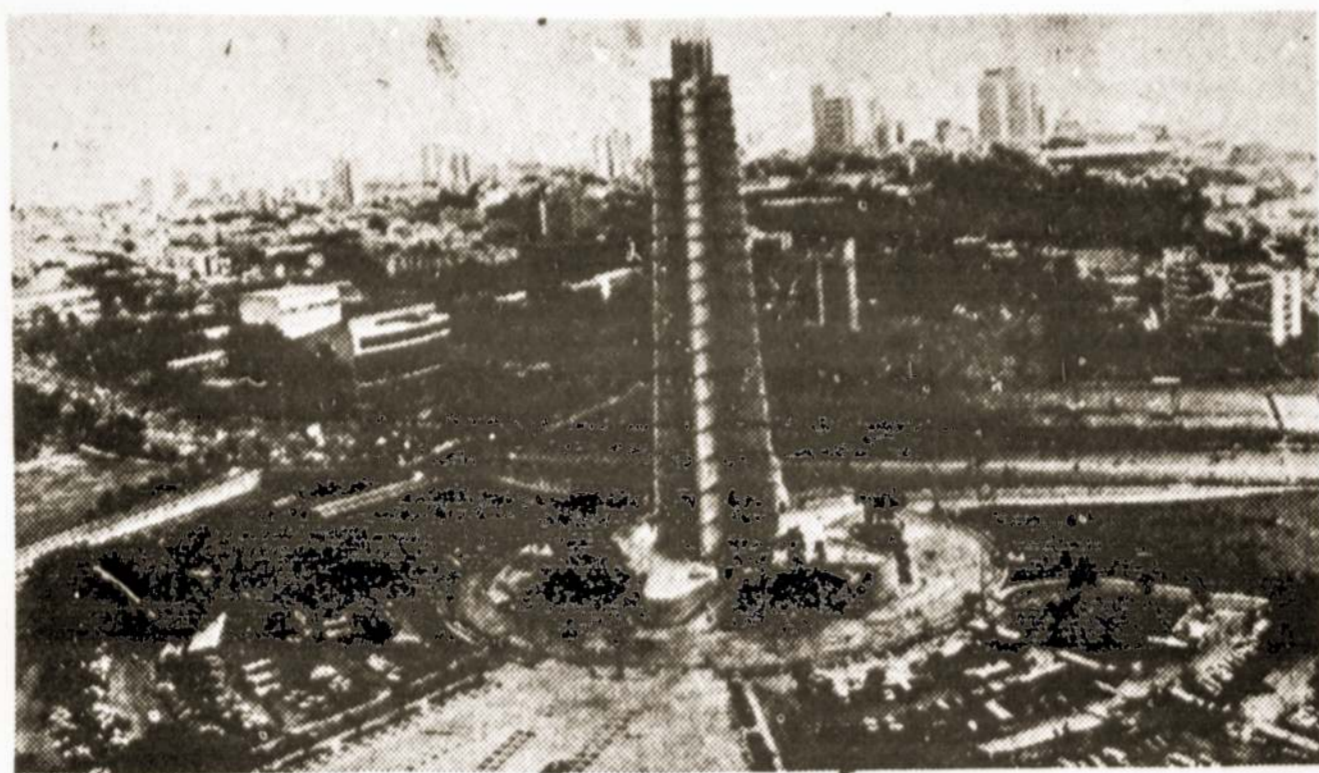
V. Aramias

— Nuo 1980-ųjų iki 1987 metų plieno pramonės darbininkų profsąjunga neteko daugiau kaip pusės narių. Tai reagonomikos pasėka pareiškė profsąjungos prez. Lynn Williams.

nus tautinio išsivadavimo sąjūdžiui.

Taigi visa tai ne taip paprasta, kaip rašo „Draugas“ ar „Kronikos“...

Kazys Vilnietis

Kubos sostinėje Havanoje, Revoliucijos aikštė.

LIGOS ISTORIJA IR JOS PRIEDAI

Medicininė praktika, žmonių gydymas negali būti asmens užgaida, pramoga, nes įsitarpavęs į medikų būrį nesąžiningas žmogus su baltu chalatu kelia didelį pavojų žmonių sveikatai ir net gyvybei. Su tokiais apsišaukėliais ir šarlatanais kovojama visame pasaulyje. Lietuvoje taip pat. Jeigu apsišaukėlis gydytojas yra pakaltinamas, jis gali būti nuteistas, na, o jeigu apsišaukėlis gydytojas pats yra ligonis ir serga, tarkime, psichine liga, jis nepakaltinamas ir yra gydomas...

Kam apie tai pasakojau? Noriu, gerbiamieji skaitytojai, supažindinti su kauniečiu Arvydu Čekana- vičiumi, apsišaukėliu „nervų ligų daktaru“ nuo 1971 metų. Pradėjo, pavojingą veiklą šaukiamojo amžiaus jaunuolių „gydymu“ — su- leisdavo jiems vaistų, išrašinėjo receptus. Buvo pats patikrintas ir nustatyta, kad serga chroniška psichine liga — šizofrenija, psi- chopatijai panašia forma. Taigi žmogus nepakaltinamas, jį teko gydyti psichiatrinėje ligoninėje. Kai buvo pagautas už rankos an- rą kartą — vagiant Kauno respub- likinėje klinikinėje ligoninėje me- dicininius blankus, iškilo klausimas, ar nevertėtų šį žmogų gydyti priverstinai... Tokį gydymą Arvydui Čekana vičiui ir paskyrė Kauno miesto Poželos rajono liau- dies teismas. Gydant sveikata pasi- taisė. Psichinei būklei žymiai pa- gerėjus, teismo sprendimu Čeka- navičius 1979 metų sausio 25 die- ną buvo išrašytas namo, paskiriant ambulatorinį gydymą.

Bet Čekana vičių it magnetas traukė Kauno respublikinės klini- kinės ligoninės rūmai. Jis pavagia iš šios ligoninės 200 receptų ir li- goninės firminių blankų, hospitali- zacijai skirtų pacientų registraci- jos knygą, pavagia daugybę kitų pažymėjimų blankų iš Kauno III klinikinės ir Kauno I tarybinės li- goninių. Ant blankų jis atspausda- vo savo vardu pasigaminą su- klastotą antspaudėlį „Gyd. A. Če- kana vičius“. Be to, iš Kauno klinikinės ligoninės Čekana vičius pagrobė ligonių Jakubausko, Šimkūno, Avėno, Sabaliausko, Ta- rapavičiaus, Tenkūno ir kitų ligos istorijas bei dar kelių dešimčių li- goninių ambulatorinio gydymo la- pus. Žodžiu, Čekana vičius šlavė į talpų portfelį dabar visą po akimis pasitaikančią medicininę doku- mentaciją. Dar pavojingesni buvo jo vizitai į Kauno ligoninių pala- tas ir ligonių apžiūras... Bemokslis, nesveikas psichiškai žmogus su- komplikavo net vieną ligos istori- ją! Kai gydytojos Klimavičienė ir Laukaitytė sulaukė apsišaukėlį Kauno respublikinės ligoninės ko- ridoriuje, raštiškame pasiaiškini- me Čekana vičius pasirašė taip: „Nervų ligų katedros aspirantas“. Vėliau, apklausus liudininkus, pa- aiškėjo dar Čekana vičiaus darbų darbelių, jis buvo pripažintas vi- suomenei ypač pavojingu asme- niu ir — nepakaltinamu. Vėl —

priverstinis gydymas. Sveikatai pagerėjus, Čekana vičius išrašytas namo ir šiuo metu gyvena Kaune, savo bute Vilijampolėje, jam gali- ma paskambinti telefonu 26-17-06. Prašykite pakviesti prie telefono ne šiaip Čekana vičių, bet būtinai „gydytoją“, kitaip atsiliepęs tas pats Čekana vičius pakeistu mote- rišku balsu būtinai pasakys, kad Čekana vičiaus nėra namuose. Kas tai — savisaugos instinkto padik- tuotas elgesys, ar nauji simpto- mai?

Liga — nelaimė. Nuo seno sa- koma, kad ligonio lankymas — dorybė, iš ligonio juoktis — ne- gražu. Deja, atsirado žmonių, ku- rie ne šiaip pasijuokė, o nuėjo dar toliau. Štai ką neseniai prane- šė „Amerikos balso“ lietuvių re- dakcija: „Prie sovietų ambasados Vašingtone įvyko protesto demon- stracija, kurią surengė „Tarptauti- nė amnestija“. Demonstracijos da- lyviai laikė rankose plakatus su tarybinių politinių kalinių pavardėmis. Buvo transparentas ir su lietuvių Arvydo Čekana vičiaus pavarde. Jis buvo Kauno medic- nos instituto studentas. 1973 me- tais areštuotas už tai, kad namuo- se laikė juostas su „Amerikos bal- so“ laidų įrašais. Sešeriems me- tams uždarytas psichiatrinėje li- goninėje. 1979 metais vėl areštuo- tas ir vėl patalpintas į psichiatri- nę ligoninę. Tolesnis šio politinio kalinio likimas nežinomas“.

Kas teisus, o kas meluoja? Atsa- kymas, manau, čia visiškai aiškus. Virgillijus Liauška

Žmogus savo laimės kalvis. Jei niekas neatima kūjo.

Lengvatikiai — melo juodžemis.

Pažink save! Neįkyrėdamas sau.

Apie kalakutą, maišą cukraus ir...

Koks ryšys, nustebę galite pa- klausti, tarp kalakuto ir... maišo cukraus?

Tuomet — apie viską iš eilės. ...Pas suvalkietį puotauja susi- rinkę jo kaimynai, giminės. Neš- dama ant stalo kaskart naują pa- tiekialą, šeimininkė vis klausia vy- ro: „Ar jau nešt kalakutą?“ — „Dar ne“, — ramiai atsako šis. Niekas iš susirinkusiųjų nė negal- voja kilti iš užstalės — kaipgi, juk dar bus kalakutas! Pagaliau, kai jau svečiai galutinai prarado kantrybę, šeimininkas liepė pa- čiai atnešti šį paukštį. Šeimininkė atnešė gyvą kalakutą ir paleido jį ant stalo: lai sulesa trupinius — juk neprapulti jiems perniek!

Šis humoristinis pasakojimas laikomas klasikiniu anekdotu apie

suvalkiečius — pietvakarinės Lie- tuvos gyventojus. Kitų tarmių gy- ventojų požiūriu čia gyvena patys šykščiausi (pasak suvalkiečių — taupiausi) lietuviai. Šykštumas ar taupumas — dėl šių kategorijų galima ginčytis, tačiau būtent šių savybių dėka mūsų amžiaus pra- džioje iš prasigvenusių Suvalki- jos valstiečių išaugo pirmoji lie- tuvių inteligentijos karta. Dėl šios (ir, aišku, dėl kitų priežasčių) su- valkiečių tarmė tapo lietuvių lite- ratūrinės tarmės pagrindu.

Tačiau grįžkime iš istorijos į šiandieną. Anekdotai anekdotais ir lieka, rimtai pasvėrė kartą su- valkiečiai, tačiau kodėl kartu mums nepasijuokus iš mūsų silp- nybių. Taip 1985 metais Kapsuke — neoficialioje suvalkiečių (dar vadinamų sūduviais) sostinėje įvy- ko pirmoji humoro šventė. Šių metų pirmąją balandžio — tradici- nę melagių dieną — įvyko jau tre- čia tokia šventė. Jos emblema ta- po, aišku, suvalkietiškas kalaku- tas.

Miesto fotografijos galerijoje (kuri karštu suvalkiečių tvirtini- mu, turi tapti ateityje humoro mu- ziejumi) buvo atidarytos karikatū- rų ir humoristinės fotografijos pa- rodos. Didysis prizas už juokin- giausią fotografiją buvo paskirtas kapsukiečiui Kazimierui Linkevi- čiui, už karikatūrą — Jurijui Ko- sobukinui iš Kijevo.

— Kaip jūs sužinojote, kad Ki- jeve sunku su cukrumi, — stebė- josi svečias, kai jam ant pečių už- vertė prizą — 50 kg sveriantį cuk- raus maišą. — Dabar aš būsiu vienas turtingiausių žmonių Kijeve...

O miesto aikštėse, gatvėse šur- muliavo prekybinės mugės, prie universalinės parduotuvės veikė televizijos tiltas „Kapsukas—Gab- rovas“. O kas pasakė, kad suval-

kiečiai — šykštūs žmonės? Seno- joje miesto dalyje vykusiame auk- cione du švaraus oro rezervuarai (dviejų guminių balionėlių pavi- dalu) buvo parduoti už 430 kapei- kų!

Šventė pasiekė savo kulminaci- ją, kai miesto gatvėmis nutiso linksma karnavalinė eiseną. Be- veik kiekviena Kapsuko organiza- cija, mokyklos įstaigos demonstra- vo savo judančius „kūrinius“: dra- konus, krosnis, namus, įvairias kaukes. Varžytis buvo dėl ko: ab- solučiai geriausia pripažinta mies- to autoremontu gamyklos koman- da pelnė kelionę į užsienį.

...Pasibaigus trijų dienų links- mybėms, jų organizatoriai pasiun- tė į Gabrovą maišą (be cukraus) su šios humoro šventės reklamine atributika: laikas humorą mėg- siantiems žmonėms tiesti vieni ki- tiems tiesioginius tiltus.

Arūnas Marcinkevičius

VARLĖ BAUBAS

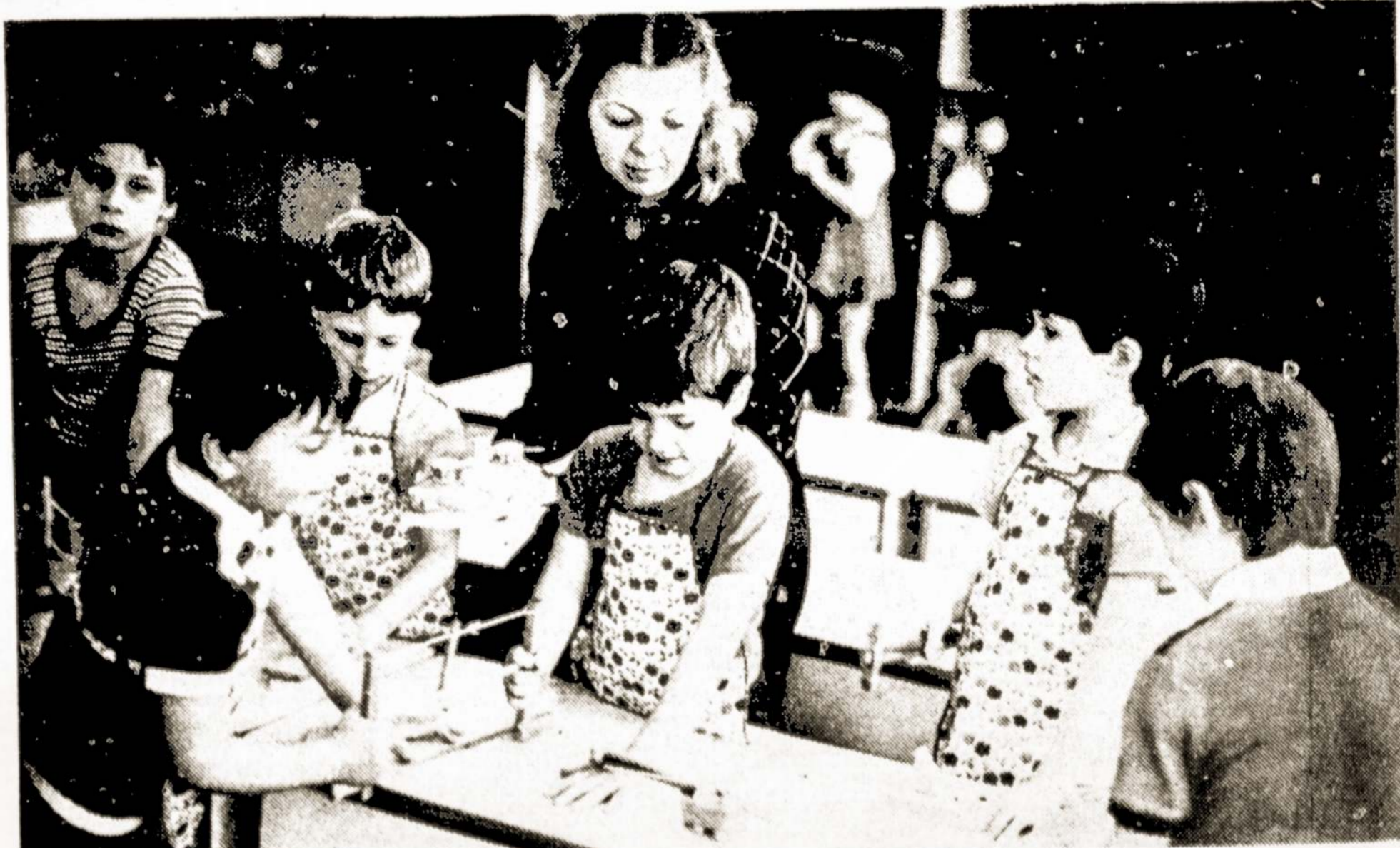
Kiek kartų į girią beieši, pa- raistėm, pabaliais beklaidžiosi, vis tiek išgirsi ir pamatysi daug ne- girdėtų neregėtų dalykų. Ne vien melodingomis paukščių giesmė- mis, medžių ošimu, vandenų al- mėjimu palydėtų. Būna akimirku, kad iš baimės skruzdės per nuga- rą perbėga, o tu imi ir patiki gi- rios ar pelkių baubu, vandeniu, barzdotu miškiniu, kita pasakų būtybe.

Štai kad ir anų metų gegužės rymetį. Iš vandens užlieto raisto, viksvomis pasišiaušusių balų tar- si žalčiai rangėsi to tiršto rūko kaspinais. Ir staiga: sumurmuliavo

ir tarsi vienu metu sprogo Plikoji bala. „Uk-uk-uk!“ — kažkas ste- nėjo, baubė juodame liūne. Gal briedis skęsta, pamanėm. Briedžio nesuradom. Panašus kraupus kon- certas pasikartojo ir kitąvakar. Pamiršom miegą, burbuliuojančius tetervinus, kurių tuoktuvių išsi- rengėm stebėti.

Pasimaisė gamtos apsaugos dar- buotojas. Ir nuvainikavo balų baubą. Pasirodo, į vilko akį pana- šiame liekne ūksėjo varlės kūmu- tės. Jų garsus stiprino pelkė, miš- ko glūdomos tyla. Tai varlės sla- pukės. Sunkiai įžiūrimos. Iš vir- šaus — tamsiaodės, iš apačios oranžinės.

Zoologai teigia: varlė kūmutė — drąsiausia iš varlių giminės. Užklupta — nesislepia, tik grės- mingai pasipučia. Todėl net plėš- rūnai lapės mangutai šalin dūlina nuo šių drąsuolių.

Sniečkaus mieste, vaikų darželyje.

Vilnius, 1988 m. rugsėjo 1 d.

EISIME PASITIKTI GANDRŲ

Sakoma, gandrai mėgsta gerus žmones. Tik šalia tokių apsigyvena, sugrįžę iš šiltų kraštų. Liaudies išmintis byloja: jeigu gandrai pasirinko kieno sodybą, žinok, tiems žmonėms seksis.

Nemažame miestelyje, koks dabar mano gimtinė Papilys, šiems gražiams paukščiams nelabai gera krautį lizdus. Viena šeimynėlė išsikūrė ant vandentiekio bokšto, šalia fermos, kur dirba seserys Marytė ir Elma Gavėnaitės. Jie tenai apsigyveno nuo tada, kai šios moterys čia pradėjo dirbti. O į fermą, esančią arčiau namų, jos atėjo bene prieš šešerius metus. Bet apie viską iš eilės.

Jau senokai seserys galėtų sėdėti namuose. Elmai jau 60 metų, o Marytė trejais metais vyresnė. Moterys juk pensijon gali išeiti sulaukusios 55 metų. Tačiau Gavėnaitės neskuba palikti darbą. Prie jo įprato nuo mažumės. Ir vargo nemažai patyrė. Per karą sudegė namai. O abu broliai 1944 metais išėjo į frontą. Vieno iš jų tėviškė nebesulaukė. Sumažėjusiai šeimai reikėjo atstatyti namus, dirbti žemę. Dar teko rūpintis ligota giminaitė. Kai susikūrė kolūkis, jos dirbo laukininkystėje, vėliau ilgą laiką melžė karves. Sulaukusios pensijinio amžiaus, pradėjo auginti ūkio kiaules. Kiekvieną dieną darbe sugaišta apie 8 valandas. Eina pas gyvulius labai anksti, kad dieną būtų laiko tvarkytis namuose. Prieš keletą metų jos pasakė:

— Užtenka. Daugiau nebedirbime.

Du ar tris mėnesius jos tesėjo savo žodį. Prisiuruosė malkų (o kada jomis nereikia rūpintis?), apsimezgė, daugiau laiko skyrė knygomis ir spaudai. Seserys prunmeruoja 12 laikraščių ir žurnalų, Pasaulinės literatūros biblioteką. Taigi apsišvietusios. O kalba tik papilietiška. Dabar tokių žmonių retai busitiksi. Ir taip gerai įvaldžiusios tėvų ir senelių kalbą, kad, rodos, ne šneka, o išdainuoja kai kam grubius mūsų tarmės žodžius. Aš taip kalbėti nebemoku. Tik baigiantis viešnagei, apsipranta liežuvis. Kitą kartą ir sugrįžus į Vilnių, išsprūsta man vienam suprantamas žodis. Na, bet atitrūkome nuo temos. Atrodo, gyvenk žmogus ir norėk. Kiekviena gauna 120 rublių pensiją per mėnesį, laiko nemažai gyvulių. Ko daugiau trūksta? Nuoboduliui įveikti užtenka ir namų ruošos. Bet toks gyvenimas seserims greitai pabodo. Nuo ryto iki vakaro įpratusios sukūti darbų verpete, jos vėl pasiprašė į fermą. Ir kai kitą kartą apsilankiau tėviškėje, radau jas vėl dirbančias. Rodos, ir gandrai linksmiau sukalo.

Parvažiaavęs į gimtinę, nepraleidžiu progos kartu su Gavėnaitėmis nueiti į jų darbą, nors tam kartui padėti. O darbo čia daug. Reikia valyti ir pakreikti tvartus, pašerti gyvulius. Nors ūkyje yra nemaža veterinarinės tarnybos, joms pirmosioms tenka gydyti susirgusius paršelius, atskirti nuo kitų paaugusius, sverti. Aš ne operatorius, visko neišmanau, bet paremti patį sunkesniame darbe, į vidų sunėsti žaliąjį pašarą ar šiaudus, į vagonėlius prikrauti pjuvenų, sukapti runkelius didelio įgudimo nereikia. Rytais dažnai nespėju su darbštuolėmis. Pavėluoju ar visai nenuėinu. Jos nieko nesako. Tačiau sąžinę graužia kirmas. Juk jos man daug padėjo: kol buvo gyva, slaugė pasiligojusią motiną, dabar nušluoja gatvę prie mano gimtųjų namų, apžiūri širdžiai brangius kapus. Ir su kitais papilietišiais seserys tokios pat draugiškos, paslaugios. Visuomet ateina į talką, padeda sunkią valandą. Ir savo brolio trim dukte-

rims, jau atsistojusioms ant kojų ar dar tebesimokančioms, daug padėjo ir padeda materialiai.

Dabar apie gandraus. Ir praėjusių, ir ankstesnes vasaras išėję iš fermos, ilgai žiūrėdavome, kaip jie gyvena, moko vaikus. Atsistoję prieš vėją, tėvai, žiūrėk, moko jauniklius laikytis ore. Išskeičia sparnus ir pamažu juos judina. Taip ir laikosi vietoje. Po valandėlės ir jaunieji jau bando sparnų tvirtumą. Po dienos kitos trumpas skrydis apie lizdą. Kiek blogiau netyčia nusileidus ant žemės. Kaip pasiekti tokioje aukštybėje esantį lizdą? Pavyksta tik iš keilinto karto, ne be suaugusiųjų gandrų pagalbos. Pagaliau jaunikliai nugali žemės trauką. Tokie kasdieniniai stebėjimai ir suartino moteris su vienais gražiausių žemės paukščių.

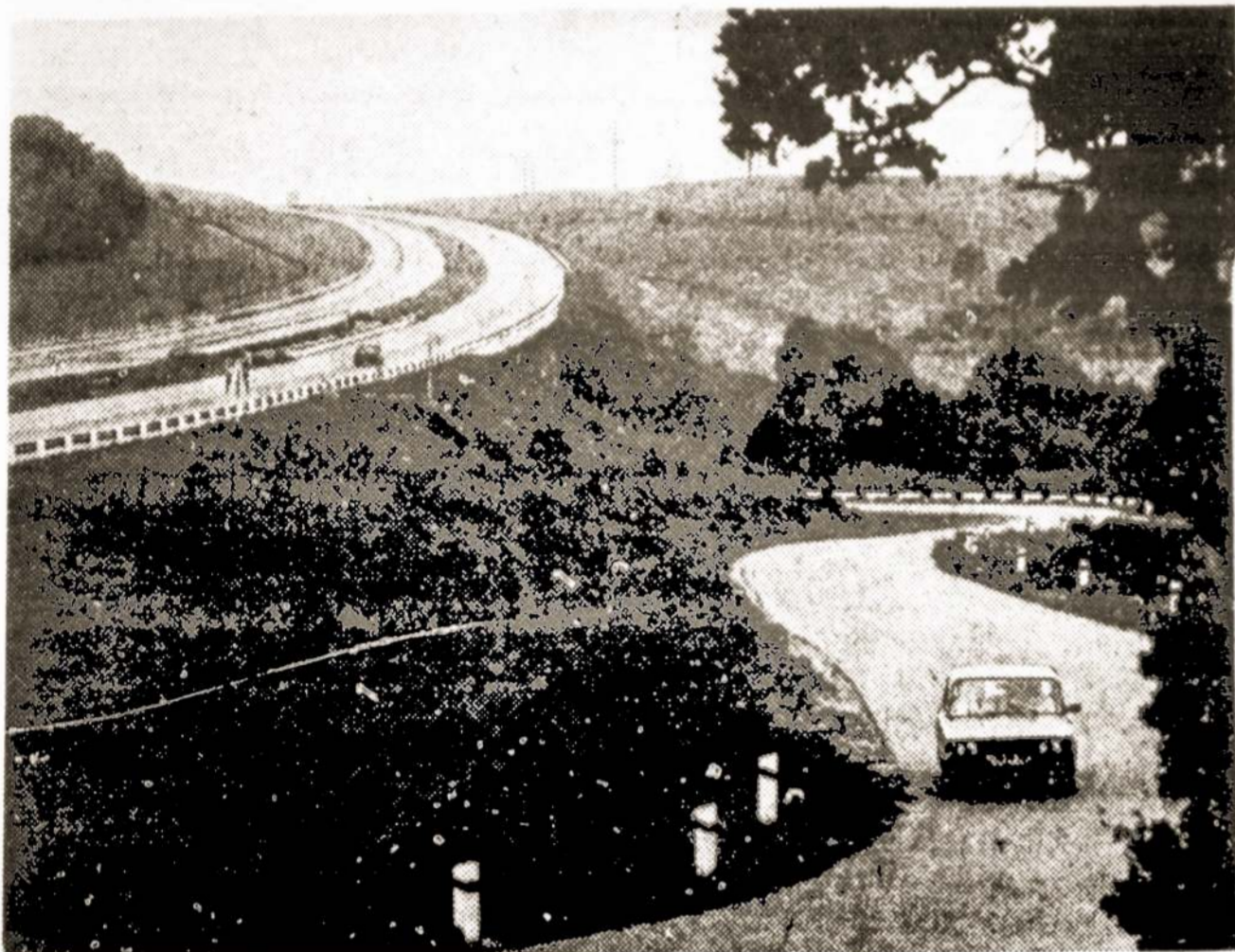
Buvo graži praėjusių metų rugsėjo pradžios diena. Susibūrė gandrų būrys ir rengėsi išskristi į šiltus kraštus. Prieš tai atsikrdo į miestelį atsiveikinti su žmonėmis. Pakilę aukštai suko ratus. Iš pradžių atrodo, kad beveik ties mano namais. Bet tai truko neilgai. Leisdami visi žemyn, gandrai pasirinko Gavėnaitių sodybą.

— Buvome kieme ir stebėjome, kaip jie sklendžia. Kadangi kariuomenėje tarnavau aviacijoje, todėl neiškenčiau ir, ištiesęs į šonus rankas, keletą kartų pamojavau jomis. Taip ore sveikinasi lakūnai. Priešakinis gandras, regisi, taip pat nežymiai pasisukiojo į šonus. O gal man taip tik pasirodė? Gandrai, atsiveikinę su sodybos šeiminkėmis ir išsiriškę į lygų trikampį, patraukė į pietus. Jie daugiau kaip pusmečiui išskrido į šiltus kraštus. Pavasarį gimtosios žemės trauka juos vėl atves į šias vietas. Mes ne paukščiai, skraidyti nemokame. Kaimo darbštuoliai retai tokius didelius atstumus ir lėktuvu įveikia. Bet per gyvenimą darbais, džiaugsmams bei rūpesčiais užsiėmę ir mes nužingsniuojame tūkstančius kilometrų. Ateina ir nuovargis. Prieš šiuos Naujuosius metus Marytė ir Elma vėl žadėjo mesti darbą fermoje. Tačiau, kaip ir pirma, du kartus per dieną tais pačiais takais skuba į fermą. Įsitikinęs, kad dėl savo darbštumo, noro būti reikalingomis žmonėms, jos dar negreitai atsisakys šio kasdieninio skubėjimo. Ir, manau, bent šiek tiek dėl gandrų. Tikrai šitaip įmanoma tęsti draugystę.

Jau pavasaris. Greitai sugrįš visi svetur žiemoję sparnuočiai. Mes vės eisime pasitikti gandrų. Smagu stebėti, kaip jie iškuria, augina vaikus, kaip karta keičia kartą. Ir nejuociomis susimąstai apie gyvenimo prasmę, savo paskirtį. Taigi eisime jų pasitikti tarsi ilgai lauktų draugų. Kaip ir žmonėms, gandrams už gera reikia atsimokėti geru. Vytautas Trečlokas

Šitokį krieną savo darže išaugino mažekletis Kęstutis Liepulis — visas keris svėrė 4,5 kilogramo. O juk dar nemažai šaknų nutrūko! Vaclovo Zilevičiaus nuotrauka

Nuotraukoje: pakeliui į Klaipėdą.

APIE STUDENTIŠKĄ ŠEIMĄ

Sociologai teigia, kad palankiausias metas vedyboms tarp 20 ir 25 metų. Šiuo laikotarpiu dauguma jaunų žmonių ir sukuria šeimas. Nemaža dalis Kauno Antano Sniečkaus politechnikos instituto studentų priklauso kaip tik šiai amžiaus grupei. Tad įdomu, ar jie patvirtina šį sociologų teiginį.

Vasario 15 d. instituto dieniniame skyriuje (Kauno fakultetuose) mokėsi 8152 studentai, iš kurių 4555 vyrai ir 3597 moterys.

O sumainusių aukso žiedus turime 620, kas sudaro apie 8 proc. Vyrų apie 5 proc., moterų apie 11 proc.

Daug tai ar mažai — pasakyti sunku, tad geriau pasidomėkime, kuriame kurse būna daugiausia vestuvių.

Pirmakursių tarpe susituokę vyrai sudaro tik apie 0,6 proc., o moterys apie 2 proc. Taigi pirmakursiai nesivadovauja liaudies patarle „Nesigailėsi anksti kelės ir jaunas vedęs“. Ir turbūt elgiasi teisingai, nes, turint šeimą, studijuoti 5 metus tikrai nelengva.

Antrame kurse susituokusių jau daugiau. Vyrų tarpe 4 proc., moterų 8 proc.

Ryškus šuolis pastebimas trečiame kurse. Čia jau 9 proc. vyrų tapo (ar bent turėtų tapti) šeimų galvomis ir net 13 proc. merginų jau užsidėjo nuometus.

Išeitų, kad kuo aukštesnis kursas — tuo daugiau „Amūro aukų“. Deja, mūsų instituto ketvirtakursiai šios taisyklės nepatvirtino. Susituokusių vyrų čia turime apie 6 proc., o moterų 11 proc.

Studentai gerai žino, kad penktame kurse, ypač prieš skirstymą, prasideda tikras „vestuvių bummas“. O kaipgi mūsų institute? Diplomantų vyrų tarpe vedusių turime daugiau kaip 62 proc., o moterų tik 14 proc. Taigi, mielos žemesnių kursų studentės, žinokite, kad galimybė jums ištėkėti už diplomantų labai jau menka. Dairykites į savo bendrakursius, kurių absoliuti dauguma — dar nesuvilioti...

Pagrindinis šeimos tikslas — vaikai. Kiek vaikų turi mūsų studentai? Skaičius ne toks jau mažas — 285.

Kaip ir tinka, daugiausia jų turi penktakursiai — 95; mažiausiai pirmakursiai — 15.

Antrakursiai turi 43, trečiakursiai — 62, ketvirtakursiai — 70.

O dabar pažvelkime, kaip pasikeitė studentiškos šeimos rodikliai per šešerius metus, kada buvo pravešta tokia pat apklausa. Tuo metu susituokusių studentų institute buvo 12 proc., taigi beveik 4 proc. daugiau negu dabar. Vedusių vyrų buvo 11,5 proc., taigi dvigubai daugiau nei dabar, ištekėjusių merginų 13 proc. — truputį daugiau negu dabar (11 proc.).

Labai sumažėjo ir studentų turimų vaikų skaičius. Buvo 495, dabar tik 285.

Sulyginę šiuos duomenis, galime padaryti išvadą, kad dabartiniai studentai (ypač vyrai) tuokiasi vėliau negu prieš šešerius metus.

Iš „Už tarybinį mokslą“

● ROKISKIJE atidaryta nauja 250 vietų ligoninė. Ją pastatė Panevėžio parodomąjo statybos tresto Rokiškio statybos valdybos kolektyvas. Jaukiose patalpose sumontuota sudėtinga medicininė aparatūra. A. ZIBOLIO nuotrauka

Rokiškyje atidaryta nauja 250 vietų ligoninė. Ją pastatė Panevėžio parodomąjo statybos tresto, Rokiškio statybos valdybos kolektyvas. Jaukiose patalpose sumontuota sudėtinga medicininė aparatūra. Z. Zibolio nuotr. Vilnis, 1988 m. rugsėjo 1 d.

spectrum

Vol. 5, No. 1
Winter 1988

Immigration History Research Center/University of Minnesota

Bimba Library Acquired

The personal library of Anthony Bimba, Lithuanian-born labor journalist and historian, Socialist-turned-Communist lecturer, and literary editor, was donated to the IHRC by his widow, Ilse, in 1984. (His papers were sent to Lithuania.) The collection of this outspoken radical—tried in Massachusetts in 1926 for "blasphemy and sedition"—includes copies of 11 of his 20 Lithuanian-language works; other books and documents dealing with communism, socialism, and labor history; and publications on Lithuanian language and culture.

Anthony Bimba was born on January 22, 1894, in the village of Uzusieniai in the region of Rokiskis, Lithuania, about 20 miles from the northern Latvian border. His father was skilled as a *dievdirbis*, a wood-carver of sacred images. His mother was patriotic and attended a "secret" school on Sunday mornings, a dangerous practice in czarist Russia.

Anthony followed two brothers to America, arriving on the eve of the Fourth of July, 1913, at Burlington, New Jersey. He began working in the same steel mill as his brother John, earning about \$7 a week for six 10-hour days in conditions he later recalled as a "hell on earth."

Finding the factory surroundings unbearable, Bimba wrote to his brother Joseph in Rumford, Maine, asking about jobs there, and soon found work at the Oxford paper mill for \$9 a week. Chemical fumes caused chest pains, and Bimba was forced to leave. His next job was as a delivery truck driver for a cooperative bakery he had helped organize.

In those days Valparaiso University (Indiana) was known as a haven for Lithuanian students. Bimba entered Valparaiso in the spring of 1916 and left in 1919 without completing his degree. But at Valparaiso he discovered a fraternity library of Lithuanian material and a chapter of the Socialist Party; it was there that Bimba developed his interest in politics and journalism. He wrote for Lithuanian publications of a socialist bent and received invitations to speak to Lithuanian groups in Gary, and Chicago. A speech to the steel workers of Gary in the summer of 1918 led to his arrest.

From Valparaiso Bimba went to New York to take over the editorship of *Darbas* (Labor), published by the Lithuanian Local, number 54, of the Amalgamated Clothing Workers of America. Bimba became a committed Communist, serving as national secretary of the Lithuanian Communist League of America and editing *Kova* (Struggle, later called *Komunistas*, originally the organ of the Lithuanian-American Socialist Federation, 1905-17). Led

Anthony Bimba (1894-1982)

by Bimba, the Lithuanian Communist League of America (*Lietuviu Komunistu Sajunga Amerikoje*) joined the Communist Party of America. In 1924, Bimba became editor of *Laisvė* (Freedom), published in Brooklyn by the Communists beginning in 1920), where he remained until the end of his life.

In 1926, he was involved in a legal case that raised questions of law, rights, and freedom of speech, described by Zechariah Chaffee, Jr., in a chapter of *Inquiring Minds* (New York, 1928) and at great length by William Wolkovich in *Bay State "Blue" Laws and Bimba: A Documentary Study of the Anthony Bimba Trial for Blasphemy and Sedition in Brockton, Massachusetts, 1926* (Brockton, 1973).

Bimba was arrested following a speech to a Brockton, Massachusetts, assembly of Lithuanians, mostly Catholic by tradition. His trial, coming shortly after the celebrated Sacco-Vanzetti convictions, created a short-lived sensation in the national press. He was the second person charged under a 1697 state law against blasphemy (for which he was found not guilty after confused and conflicting testimony from Lithuanian community witnesses); and the first person charged under a 1919 law outlawing seditious utterances.

On the sedition charge he was found "somewhat" guilty and fined \$100. He ap-

pealed the conviction, and a year later the case was dropped by the Superior Court prosecutor, who labeled it "trivial" and "a factional row." The legal dodge and subsequent press silence buried an embarrassing case without a decision on the free speech issue.

His first book in Lithuanian was published in 1923. It was called *Amerikos Darbininke* and described the problems of American working women. Bimba wrote 22 books and pamphlets, among them 2 in English, *History of the American Working Class* (1927) and *The Molly Maguires* (1932). From 1936 until his death in 1982, he was the editor of the quarterly magazine *Sviesa*, the organ of the Lithuanian Literature Society.

The library donated to the IHRC contains the following works by Bimba: *Krikščionybė ir Darbininkai* (Christianity and the Worker), *Mirtis Kovotojų už Laisvę Bartolomeo Vanzetti ir Nicola Sacco* (Death of the Freedom Fighters), *Prisikėlusį Lietuvą* (Emerging Lithuania), *Kas Tai Yra Trockizmas* (What Do You Want?), *Krikščionybė ar Komunizmas?* (Christianity or Communism?), *Kelias į Naują Gyvenimą* (The Road to a New Life).

Also *Istorija Klasių Kovos Amerikoje* (History of Class Struggle in America), *Jungtinių Amerikos Valstybių Prezidentai Nuo George Washingtono iki Dwight D. Eisenhowerio* (United States: American Presidents from George Washington to Dwight D. Eisenhower), *Lietuvos Respublika ir Jos Ateitis* (The Lithuanian Republic and Its Future), *Naujoji Lietuva Faktų ir Dokumentų Sviesoje* (The New Lithuania in the Light of Facts and Documents), *Kas Tie Fasistai?* (Who Are the Fascists?).

Also included are Lithuanian editions of works by Upton Sinclair; stories and novels by Rojus Mizara; and books dealing with communism and socialism, the Lithuanian Communist Party, and Lithuanian language and history. The library also contains Bimba's collected jubilee albums, calendars, and constitutions of workers' organizations and unions.

Among the serials donated to the IHRC by Ilse Bimba and Eva T. Mizara, the current editor of *Laisvė*, is *Moteryų Balsas* (Women's Voice), 1916-22, a periodical published by the Lithuanian Women's Progressive Alliance in Philadelphia. The name was changed to *Darbininkų Balsas* (Voice of Working Women) in 1919, after it adopted a communist ideology.

They also contributed: *Baltic Review* 1967-3; *Kova* (the organ of the Lithuanian American Socialist Party) 1920:4-10; *Naujoji Gadyne* 1916-17; *People's Art* (Lithuanian Menas) 1950:3,4; *Sviesa* 1934-37, 1940-43, 1946-58, 1962, 1964-79; and *Vilnius Kalendorius* 1957.

Raseiniškių darbai

„Ką amžiai pagadino, čėsas yra sutvarkyti“

S. Stanevičius „Slovė, Zemaitių“

Raseiniai — Zemaitijos miestas. Tai byloja ir miesto centrinėje aikštėje stovintis skulptoriaus V. Grybo paminklas „Zemaitis“. Šie darbštūs stiprios valios žmonės, kalbininkų — dūnininkais vadinami. Tarp jų išaugo didelis būrys žymių žmonių — kultūros, mokslo ir meno darbuotojų, įrašiusių ryškius puslapius į mūsų tautos istoriją. Tai — baudžiavos panaikinimo šalininkai, Raseinių ir Zemaitijos 1831 ir 1863 m. sukilėlių vadai Ezechelis, Ignatas ir Jonas Stanevičiai, po sukilimų emigravę į Paryžių. Iš Stanevičių plejados tik Simonas nevadovavo suki-

liams, jis pasirinko poeto tautosakininko, istoriko, filologo kelią.

Be Antano Juškos neturėtume neįkainojamų „Lietuvių dainų“ bei „Lietuvių svodbinių dainų“ rinkinių. Daug lietuvių kultūrai davęs Mečislovas Dovainis-Silvestravičius, žinomas dramų „Baisioji gadynė“, „Ponai ir muzikai“ autorius. Rašytojas Aleksandras Fromas-Gužutis. Muzikinės Lietuvos kultūros labai daug pasidarbavo žymus kompozitorius-dirigentas, pedagogas Juozas Tallat-Kelpša. Ne vienam sugrąžino sveikatą medicinos mokslų daktaras akademikas Vytautas Girdzijauskas. Ištiesą galeriją sudaro TSRS liaudies dailininko, įžymaus visuomenės ir valstybės veikėjo, profesoriaus Jono Kuzminskio grafikos darbai.

Raseinius įamžinęs į savo dainas lietuvių klasikinės poezijos tėvas

— Jonas Mačiulis-Maironis.

Raseiniuose gyveno ir dirbo lietuvių kalbos tyrinėtojas bibliografas Jurgis Ploteris, poetas Dionizas Poška ir Antanas Baranauskas, gamtininkas Stanislovas Jundzilas, revoliucionierius Karolis Požela.

Raseinių gimnazijoje mokėsi Vilniaus V. Kapsuko universiteto rektorius akademikas Jonas Kubilius, ekonomistas — akademikas Dzidas Budrys, dailininkas Vytautas Ignas (dabar gyvena JAV). Dailininkas, apsilankęs viešnagėn, padovanojo daug savo kūrybos darbų. TSRS liaudies artistė Nijolė Ambrazaitytė, LTSR liaudies artistas Arnas Rosenas. Dar ilgas sąrašas nusitestu, jeigu suminėtumėi

visus raseiniškius, trisiančius mokslo, literatūros ir meno srityse.

Įamžinti tų žmonių atminimą — tai raseiniškių garbės pareiga. Deja, kurį laiką žymių žmonių paminklinės vietos buvo pamirštos. Ne žmonės jų neužmiršo. Šiose vietose lankydavosi ekskursijos, jos žymimos turistiniuose maršrutuose ir lankytinų vietų sąrašuose.

Tačiau, pavyzdžiui, Maironio tėviškėje Bernotuose bei Simono Stanevičiaus gimtinėje Kanopėnuose gyveno šeimos, nesusietos nei su Maironio, nei su Stanevičiaus palikuonimis.

Pastaruoju metu daug žurnalistų, visuomenės veikėjų susirūpino Raseinių rajone kultūros paminklų likimu, jų atstatymu. Iš tiesų, anot S. Stanevičiaus, „Ką amžiai pagadino, čėsas yra sutvarkyti“. Gal, tikriausiai pasakius, ne amžiai, o dešimtmečiai...

— Raseiniuose daug gražiai susitvarkiusių įmonių, ūkių. O koks grožis Ariogaloje, Raseinių melioracijos statybos valdybos administraciniame kieme ir gyvenvietėje. Atsigrožėti negali liaudies meistrų drožėjų skulptūromis... — pasakoja LTSR liaudies rašytojas Juozas Baltušis, neseniai aplankęs šį rajoną.

Iš tiesų, per pastaruosius ketverius — penkerius metus nemažai nuveikta, o planai dar didesni: Betygaloje, dailininko J. Kuzminskio gimtinėje, dar gyvam esant dailininkui, 1984 m. pagal rajono architekto A. Daunoro projektą Raseinių 1-oji statybos organizacija čiupo statyti muziejų — dailininko kūrybai ir gyvenimui įamžinti. Tai liudija paties J. Kuzminskio ranka rašytas laiškas raseiniškiams.

„Sirdingai dėkoju, apžiūrėjau pradėtą statybą 1984 m. spalį. Mes su Jonu (sūnus) apžiūrėjome statybą. Jau tikrai nemažai padaryta, matyt, gera organizacija vykdo statybą. O juk gera pradžia — tai pusė darbo“

1984 m. gruodžio 22 d. Muziejus buvo atidarytas 1986 m. gegužės 26 d.

Betygala turi ką parodyti svečiams. Vidurinėje mokykloje, kuriai 1987 m. spalio 8 d. buvo suteiktas Maironio vardas, įsteigtas Maironio muziejus. Tegu jame negausūs, bet užtat vertingi eksponatai. Tai — paveikslai, knygos, dokumentai. Ekspozicijoje yra ir kėdė su staliu, lydėję poetą nuo pradžios mokyklos bemaž iki paskutinio plunksnos brūkšnio.

Praeitais metais Maironio gimtinėje Pasandravyje atstatyta „stainė“, sutvarkyta sodybvietė. Autentiškai atstatyta ir Bernotuose ledaūnė. Siemėt parskridę gandrai į gandraizdį, neberado Bernotuose šeiminkų, jie išsikėlė. Bus galima pradėti tėviškės atstatymą. Statybos sąmatinė vertė per 100 tūkstančių rublių. O sriaunioji Sandraiva išnešė nemažą tarpą rudenio supiltos „Ažuolų alėjos“, vedančios iš Pasandravio į Bernotus. Matyt, kas pavasarį teks Sandraivos išdaigas sutvarkyti.

Nepamiršta ir Kanopėnuose Simono Stanevičiaus gimtinė. 1987 m. rugpjūčio 22 d. susirinko pasakėčių „Aitvarai“, „Arklis ir meška“, „Žmogus ir levas“ bei kitų šio autoriaus herojų mylėtojai į klėtėlės atidarymo iškilmes. Vidukliška kraštotyros entuziastai su rengė laikiną literatūrinę ekspoziciją apie S. Stanevičiaus kūrybą.

Nepasitenkino raseiniškiai turima ekspozicija. Pasirūpino, kad Vilniaus universiteto mokslinės bibliotekos direktorė Birutė Butkevičienė bei Filologijos fakulteto profesorius Juozas Girdzijauskas jiems padėtų. Abu jiedu emėsi siųsti turimą medžiagą apie buvusį universiteto auklėtinį Simoną Stanevičių bei su juo susietais žmonėmis.

[Nukelta į 7 pusl.]
Vilnis, 1988 m. rugsėjo 1 d.

[Atkelta iš 6 pusl.]

Be to, poeto sodyboje statomas gyvenamasis namas žmonėms, kurie apsigyvenę S. Stanevičiaus gimtojoje troboje. Kai gyventojai išsikels, tada restauruotame name bus įrengta pastoviai veikianti muziejaus ekspozicija.

Šių metų rudenį nuskambės kompozitoriaus Vit. Baumilo ir poeto K. Astrausko daina, skirta Raseinių kraštotyros muziejaus (buvusio politinio kalėjimo) atidarymo iškilimams, „Raseinių žemė“.

„Žaliom kalvelėm apjuosti

Raseiniai.
Neaplenkti nei vargo, nei kovos,
Raseinių žemei skiriam savo

dainą

Gražiausiai žemei mūsų

Lietuvos“.

Raseiniškiai ne tik kultūros palikimu rūpinasi. Šiandien svarbu, kad būtų sudarytos sąlygos visapusiškai harmoningos asmenybės vystymuisi, o tam nemažą įtaką daro liaudies menas. Liaudies menininkų tradicijos tebėra gyvos. Jas garsina tapytojai meistrai. Ypač garsėja medžio drožėjų J. Grabausko ir Z. Janušaičio darbai. Siedu drožėjai išdabino Raseinių apylinkes, o miesto parke išsirikiavo liaudies motyvais išskaptuoti ažuoliniai suoliai. O Z. Janušaičio klėtelėje veikia pastovi ekspozicija. Akys raibsta. Čia nuo nuvaryto kuino iki ristūno žirgo, nuo pikčiurnos raganos iki gražuolės merguželės ir t. t. Užėjęs į klėtelę, tarsi regi praeitį ir dabartį, visus jų kontrastus.

Raseiniškiai mėgsta sportą, o koks sportas be stadiono? Pradėjus stadiono statybą prie 1-os vidurinės mokyklos, be didelio prašymo renkasi visi miesto gyventojai. Raseiniai nuo seno garsėja žirgais. Žirgų sportu domisi ir miesto jaunimas, greitai išsipildys jaunuolių svajonės — priemiestyje, „Laisvės“ kolūkio laukuose, statomas hipodromas. Užvirusi statyba ir naujame Šaltinio mikrorajone — 1284 vie-

tųjų vidurinė mokykla, mieste urečioji, pakvies ateinančią rugsėjo pirmąją moksleivius.

Raseiniečiai skiria dėmesį sveikatos apsaugai; pradėta tiesti sveikatingumo trasa — dviračių takas, kuris iš miesto tęsiasi iki Dubysos slėnių ir susijungs su „Atžalyno“ kolūkiu. Čia ne tik dvira-

tininkai važinės, bet žiemą rinksis ir ledo sporto mėgėjai.

Sparčiai keičiasi, gražėja Raseinių rajono kaimo vaizdai. Neseniai atšventė trys ūkiai kultūros namų įkurtuves; Skaraičių, J. Janonio ir „Atžalyno“. Ypač ištaigingi „Atžalyno“ kolūkio. Ne vienas respublikos miestas gali pavydėti. Pirmiausia Raseiniai. Ko neturi, tai neturi — gerų kultūros

namų. Bet Kauno miesto Statybos projektavimo institutas jau projektuoja 600 vietų kultūros namus.

Pasak akademiko Jono Kubiliaus, daug tie žmonės jau padarė ir daro, taisydami stagnacijos laikotarpio klaidas ir apsilėidimą.
Sofija Stanevičiūtė

PR. KARLONAS

VALSAS

As valsas,
Lietuviškas valsas,
Kepurė artojo
Ant mano galvos.
Nuo Vilniaus kalnelių,
Lig Baltijos marių
Oi, žiba, oi žiba
Dangus Lietuvos.

Aš valsas,
Lietuviškas valsas —
Žmogus ir Tėvynė
Ugnis ir vanduo.
Zvaigždė — ne zvaigždynas,
Smiltis — ne smėlynas
Oi, žalias, oi, žalias
Rugelių želmuo.

Aš valsas,
Lietuviškas valsas.
Prie kelio — medelis,
Virš medžių — dangus.
Čia žilo prazilo
Piliš Gedimino,
Bet lyja, oi, lyja
Toks šiltas lietus.

Aš valsas,
Lietuviškas valsas,
Brolelis ir duona,
Ir slenkstis namų...
Dangun vieversėlis,
Laukuos artojėtis
Ir auga svajonės
Iš mūsų rugių.

Detroit, Michigan

MIRĖ LILLIAN GUGAS

Rugpjūčio 5 d. staiga mirė Lillian [Litvinaitė] Gugas, 74-verių metų amžiaus. Mirė savo namuose, kol staiga trūko širdies didžioji gysla. Velionė gyveno viena ją surado praėjus keliolikai valandų, kai velionė jau buvo mirusi.

Velionė pašarvota Charles Step laidotuvių namuose, 18425 Beech-Daly Road, Detroit, palaidota rugpjūčio 9 d. Woodmere Kapinėse.

Nepaprastai jautrią atsisveikinimo prakalbą pasakė Alfons Rye.

Atsisveikinus, dalyviai pakviesti pošerminiams pietums į Sweden House valgyklą, Farmington Hills. Tą pačią dieną, vėliau tik vieni giminės dalyvavo velionės laidotuvėse Woodmere Kapinėse prie jos mylimo vyro, Walter Gugo.

Velionė buvo gimusi Detroit 1913 m. lapkričio 11 d. ir visą laiką čia gyveno, baigė mokyklą ir susituokė. Ji buvo plačiai žinoma ir populiarė, nes ji buvo Detroito solistė; turėjo gražų soprano balsą; nuo jaunų dienų su tėveliais dalyvavo pažangiųjų lietuvių organizacijose ir parengimuose; dainuodavo Vilnis, 1988 m. rugsėjo 1 d.

per WJBK lietuvių radio prėgėmą; dainuodavo duetus ir su savo vyru Walter Gugu, kuomet jis vadovavo Aido Choriui; svarbiausia dainininkė buvo Aido chore; dainavo ir vaidino visose operetėse bei veikaluose; skaitė pažangiečių laikraščius „Laisvė“ ir „Vilni“ ir juos rėmė ir bendradarbiavo. Buvo narė Detroito moterų ansamblio ir merginų seksteto, kuriuos mokė ir vadovavo Estelle Smith.

Daug metų buvo LDS jaunuolių 208-osios kp. finansų sekretorė ir išdininė. Vėliau per keturiolika metų buvo finansų sekretorė LDS 21-osios kuopos. Priklausė prie LDS sorority; Detroito Moterų Pažangos klubo ir Detroito Lietuvių klubo. Klubo parengimuose ji nuolat pardavinėdavo bilietus. Detroito nebuvo nei vienos operetės nei veikalo kuriose nevaidentų didžiausios rolės mūsų mylimoji velionė Lillian. Piknikuose, išvažiuoimuose — visur būdavo pirmoji. Taip, tai buvo mūsų mylimoji Lillian Gugas!

Lietuvių pažangiųjų laidotuvėse Lillian — visuomet rinkdavo užuojautas ir jas siūsdavo į laikraščius „Laisvė“ ir „Vilnis“.

Aplankykite Lietuvą

Abiejų pažangiųjų laikraščių („Vilnis“ ir „Laisvės“) aktyvas šiemet organizuoja septynias turistines grupes vykti į Lietuvą. Kaip visuomet, grupės Vilniuje pasitiks Tėviškės draugija. Šių grupių turistai turės progą aplankyti savo gimtąsias vietas, pabuvoti su giminėmis, draugais bei pažįstamais.

Jau susitarta, kad visais kelionės reikalais rūpintųsi American Travel Service Bureau agentūra, 9727 S. Western Ave., Chicago, Ill. 60643, telefonas (312) 238-9787. Dėl daugiau informacijų kreipkitės į „Vilnis“ įstaigą, 3116 S. Halsted St., Chicago, IL 60608, telefonas (312) 842-7325.

Grupės išdėstytos sekamai:

Išvyks ir atvyks	Kur kiek naktų nakvos
Gegužės 24 — Birželio 12	Maskvoje 2, Vilniuje 15, Maskvoje 1
Birželio 20 — Liepos 9	Maskvoje 2, Vilniuje 15, Maskvoje 1
Liepos 6 — Liepos 20	Maskvoje 2, Vilniuje 10, Maskvoje 2
Rugpj. 8 — Rugpjūčio 29	Bolgrade 1, Maskvoje 2, Vilniuje 15
Rugpj. 29 — Rugsėjo 12	Maskvoje 2, Vilniuje 10, Maskvoje 1
Rugsėjo 6 — Rugsėjo 25	Maskvoje 2, Vilniuje 15, Maskvoje 2
Spalio 4 — Spalio 19	Maskvoje 2, Vilniuje 10, Maskvoje 2

Kaštus

Pirma grupė iš Čikagos \$2315.00, iš New Yorko \$2205.00
Antra grupė iš Čikagos \$2415.00, iš New Yorko \$2305.00
Trečia grupė iš Čikagos \$2150.00, iš New Yorko \$2040.00
Ketvirta grupė iš Čikagos \$2415.00, iš New Yorko \$2305.00
Penkta grupė iš Čikagos \$2150.00, iš New Yorko \$2040.00
Šešta grupė iš Čikagos \$2415.00, iš New Yorko \$2305.00
Septinta grupė iš Čikagos \$1825.00, iš New Yorko \$1715.00

P.S. Kadangi lėktuvais keliauti kainos nėra pastovios, tai ir su šiomis grupėmis keliauti į Lietuvą, iškeliajimo metu, gali būti truputį brangiau ar pigiau.

Adm.

Būdamas tokia populiarie tarpe Detroito pažangiųjų lietuvių, velionės atsisveikint susirinko nepaprastai daug jos draugų. Ir kuomet mūsų Detroito muzikė Estelle Smith grojo vargonais velionės dainuotų dainų, per visų veidelius byrėjo ašarėlės, prisiminė Lillijos gražų soprano balsą.

Velionė su Walter Gugu susituokė 1934 m. balandžio 21 d. Dukrelė Carol gimė 1937 m. vasario 11 d., o kita dukrelė Judith gimė 1939 m. vasario 28 d. Nors velionė matydavo lanksmą, bet ji pergyveno daug skaudžių dienų, kuomet 1948 metais mirė jos tėvelis Kazimieras Litvinas; 1965 metais mirė ir jos patėvis Jonas Daukus; 1982 m. balandžio 22 d. mirė jos mylimas vyras Walter Gugas; 1987 m. sausio 10 d. mirė jos svainis Servit Gugas; 1987 m. balandžio 18 d. mirė jos dukrelė Judith Caylor; ir 1987 m. gruodžio 15 d. mirė jos mylima mamytė Anna Litvinienė Daukus.

Velionė Lillian Gugas dideliame nuliūdime paliko savo dukrą Carol Daniels; žentą Peter Daniels; brolių Albert Litvin ir jo žmoną Albeną; mirusios dukrelės Judith vyrą Howard Caylor; anūkus Mark ir David Daniels bei jo žmoną Fumi; anukę Leanne Caylor; anuką Charles Litvin Jr. ir jo žmoną Shirley bei jų vaikučius Christopher ir Gregory; brolienę Ruth Gugas ir jos dukrą Patricia Bloodworth bei jos šeimą; daug kitų giminių JAV ir Tarybų Lietuvoj. O daugiausia paliko daug savo pažįstamų ir idėjos draugų.

Taip užsibaigė mylimos Lillian Litvinaitės Gugienės gyvenimas. Tebūnie jai lengva žemėlė amžinai ilsėtis Woodmere kapinėse, o mes likusieji reiškiam didelę užuojautą jos visai šeimai ir giminės. Žinokite, kad ir mes visi liūdime su

Jumis, ir savo širdyse branginsime Jos atmintį.

P.S. Autorės pageidavimu, velionės Litvinaitės pavardę paliekame Litvinaitė.

Red.

LIETUVOS SVEČIAI

Birželio 22 d. pas Stefaniją į St. Clair Shores netikėtai užsuko du piliečiai iš Vilniaus ir atvežė Lietuvos draugų, o ypatingai nuo poeto Vacio Reimerio linkėjimus. Tai buvo Saulius Kukėnis ir dr. Vytautas Zumeris. Juos atvežė į St. Clair Shores jų giminaitis Zenonas Pajaujis. Jie buvo apsistoję pas Zenoną ir jo mamytę Petronelę Pajaujis, Mt. Clemens, Michigan.

Saulius Kukėnis Dirba prekybos ministerijoje Vilniuje, o jo draugas Doktoras Vytautas Zumeris taip Vilniuje dirba daktaru ir dalyvauja su sportininkais.

Svečių viešnagė buvo ilga ir sėkminga: sakusi lankę New Yorką, Chicago, Los Angeles, San Francisco Kalifornijoje, Pampano Beach ir Miami, Floridoje. Abu jauni lietuviai buvo labai savo viešnagę patenkinti.

Birželio 20 d. į Montrealį, Kanada iš Lietuvos atskrido Ona Zukauskienė ir Sigita Antanavičiūtė. Juos pasitiko giminaičiai Julius Rudys ir Birutė Jeske.

Ona Zukauskienė yra Juliaus sesutė: ji pensininkė, gyvena Janėnų kaime, Lesijų rajone. Sigita Antanavičiūtė yra anūkas (kitos sesutės sūnus), gyvena Alytuje. Jie buvo apsistoję pas Julijū Rudį, Sarnia Kanadoje, bet visi keturi pavažinėjo po Montrealį, Niagara Falls, Torontą, Hamiltoną, Windsorą ir Sarnią. Kadangi Sigita negavo leidimo aplankyti JAV, tai abu svečiai sugrįžo į Tarybų Lietuvą liepos 18 d. Gaila, kad neturėjome progos su jais pasimatyt ir susipažinti.

Stefanija

**LIETUVIŲ MOTERŲ KULTŪROS
DRAUGIJOS NARIŲ
SUSIRINKIMAS**

Amerikos Lietuvių Moterų Kultūros draugijos narių susirinkimas įvyks rugsėjo 20 d. 12 val. "Vilnius" salėje, antrame aukšte, 3116 South Halsted St.

Prašome visas nares atsinešti narystės mokesčio knygetes, kad finansų sekretorė Isabel Peters galėtų išrinkti narystės mokesčius. Kadangi oras pasitaisė, nebe taip karštas, atsilankykite visos į susirinkimą. Susirinkime turėsime pranešimą apie būsimą "Vilnius" suvažiavimą ir apie kitus svarbius reikalus.

Ex-Mainerių susirinkimas

Tuoju po moterų susirinkimo bus Ex-Mainerių klubo narių susirinkimas. Į šį susirinkimą taip pat atsineškite narystės mokesčių knygetes ir matykite Antaną Litviną.

Nellie De Schaaf, sekr.

ŠOKIŲ ŠVENTĖ APVAINIKAVO VANDALIZMU

Liepos 3 d. Hamiltone, Kanadoje, vyko naujųjų ateivių, vadinamųjų dypukų, jaunimo šokių šventė. Kaip rašo "Akiračiuose" V. Zalatorius, į šventę buvo suvažiavę apie pusantro tūkstančio šokėjų net iš septynių pasaulio kraštų ir iki 10 tūkstančių tėvų, senelių ir kitų žiūrovų.

Iš V. Zalatoriaus žinios duodasi suprasti, kad kilo baisios muštinės. Girdi, "vietinį universiteto bendrabutį nusiaubė ten apsisotę šokėjai ir jų draugai. Napatikrintomis žiniomis jie padarė už 200 tūkstančių dolerių nuostolio. Sunku įsivaizduoti, kaip be kirvių ir dinamito per vieną naktį galima tiek sugriauti. Buvo iššaukti pastiprinti policijos būriai, kurie apsupo visą kvartalą. Buvę areštuoti. Čikagoje eina gandų, kad labiausiai pasižymėjo niujorkiečiai, losandžieliečiai ir torontiečiai. Buvo sudaužytos didžiulės stiklinės durys, be reikalo įjungtas gaisro aliarmas ir t.t."

**LDS SUVAŽIAVIMAS
BUVO SĖKMINGAS**

Žinoma, LDS suvažiavimas, vykęs rugpjūčio 12-13 dienomis Bushkill, Pensilvanijoje, nebuvo toks gausus, kaip būdavo LDS suvažiavimai prieš keliolika metų, bet tenka pasakyti, palyginus buvo sėkmingas, pasakoja grįžęs iš suvažiavimo "Vilnius" administratorius Julius Urbikas, atstovavęs suvažiavime čikagiškei LDS Monarchs kuopai.

Suvažiavimą dominavo iš įvairių miestų suvažiavę čia gimę ir augę eldiečiai, priklausantys LDS organizacijai nuo tų laikų, kai juos dar paauglius tėvai įrašė į organizaciją. Nemaža buvo čia gimusių ir augusių LDS jaunimo veteranų, jau išėjusių į pensijas.

Nuotaika suvažiavime buvo pakili. Prie to nemaža prisidėjo parinkta suvažiavimų vieta, atitinkanti amerikiečio-lietuvio dvasiai. Delegatai organizacijos reikalus svarstė gyvai

Julius Urbikas, kaip "Vilnius" administratorius, suvažiavime susitiko nemaža laisviečių, buvusių laikraščio "Laisvės" darbuotojų. Su jais buvo apgailėstautas "Laisvės" likimas ir laikraščio "Vilnius" įsipareigojimas kaip perimti "Laisvės" skaitytojus. X.

**PAS JOKUBKAS
LANKOSI SVETYS**

Neseniai pas Anną ir S. J. Jokubkus buvo atvykusios iš Brazilijos Jono ir Edvardo seserų dukros. Šiomis dienomis atvyko ir sesers Brunos sūnus Edsonas Žiedas. Ketina paviešėti ilgesnį laiką, norėdamas giliau susipažinti su amerikiniu gyvenimu ir labiau įsisavinti anglų kalbą.

Edsonas Žiedas iš profesijos yra ekonomistas, šaunus meškerės valdytojas. Tik gaila, kad užėjusieji karščiai jam neleisdžia išbandyti laimės Michigan ežeruose. Laukia vėsesnio oro, — meškeriojimo sezono.

DETROIT, MICH.

Mirus Lillian (Litviniutei) Gugas

(1988 m. rugpjūčio 5 dieną)

Reiškime gilią, nuoširdžią užuojautą dukrai Carol Daniels; žentui Peter Daniels; broliui Albert ir žmonai Albena Litvin; mirusios dukrelės Judith vyrui Howard Caylor; anūkams Mark ir David Daniels bei jo žmonai Fumi; anūkei Leanne Caylor; anūkei Charles Litvin ir žmonai Shirley bei jų vaikams Christopher ir Gregory; brolienei Ruth Gugas ir jos dukrai Patricia Bloodworth bei jos šeimai; giminėms gyv. JAV ir Tar. Lietuvoj; visiems pažįstamiems ir idėjos draugams.

Žinokite, kad ir mes kartu liūdime netekę mylimos draugės.

Antoinette ir Kęstutis Garelis
Judy Rye
Albena ir Ray Lyben
Ruth Gugas
Clem Patocki
Josie ir Bill Milus
A. Jacobson
Angie ir Stu Riddell
Anna Budrikas
Ann ir Ed Balchūnas
Mary ir Frank Nienus
Millie ir Tony Vasaris
Isabelle Vadovic
Julius Rudys
J. ir E. Downey
Aldona ir Vvtout Petrul

Beverly ir George Olin
Emma ir Alfons Rye
Anne Maezes
Alda Liminsky
F. Howey
S. ir M. Wilson
Eugenia Kapsanis
Frances ir Louis Labakas
Susan ir Albinas Bubnelis
Alice ir Albert Stacey
Bertha ir Tony Rye
Dorothy ir Joe Belūnas
Pat ir Mike Stunskas
Minnie ir Chuck Tvaska
Stephanie Masis
Ruby Jeske

Estelle ir John Smith

Mirus Lillian Gugas-Litvinaitei

(Detroit, Mich.)

Reiškiamė gilią užuojautą dukrai Carol Daniels, broliui Albert Litvinui, jų šeimoms bei kitiems artimiesiems ir giminėms, draugams ir pažįstamiems.

E. ir FRANCES JORDAN
J. ir MARY URBIKAS
JOHN PATECKAS
ANTHONY URBIKAS
NELLY DE SCHAAF

ANTHONY LITVINAS
JOHN FEIZA
S. J. ir ANNA JOKUBKA
VALERIA URBIKAS
LOUIS DE SCHAAF

Mirus Lillian Gugas-Litvinaitei

(Detroit, Mich.)

Su giliu liūdesiu sutikau šią liūdną žinią. Reiškiu nuoširdžią užuojautą dukrai Carol Daniels ir jos šeimai, broliui Albert Litvinui ir jo šeimai, ir visiems artimiesiems bei draugams.

MARY GINAITIS
Santa Clara, Calif.

MIRUS MARY MONTVILAS

Reiškiamė gilią užuojautą velionės artimiesiems, giminėms, draugams bei pažįstamiems.

Netekome šaunios bendražygės LDS judėjime.

ANELE DOČKUS
BIRUTĖ DOČKUS
FRANK VAITKUS
ANTOINETTE VAITKUS
ALICE PAULIUKAS
S. J. ir ANNA JOKUBKA
JOHN FEIZA
NELLY DE SCHAAF

JULIUS URBIKAS
MARY URBIKAS
ANTHONY LITVINAS
JOHN PATECKAS
ALFONSAS PATECKAS
A. ir V. URBIKAS
LOUIS DE SCHAAF

Mirus

MONICA LUCAS

We wish to extend our heartfelt thanks and appreciation for the acts of kindness, messages of sympathy, beautiful floral offerings received from friends, during the recent bereavement in the loss of our beloved mother. We especially thank Mr. S. J. JOKUBKA and pallbearer.

Family of MONICA LUCAS

NUOŠIRDI PADĖKA VISIEMS

1988 m. rugpjūčio 5 d.

MIRE LILLIAN GUGAS

Mirtis nemalonus svečias. Kiekvienai šeimai reikia išskentėti širdies skausmus, kai netenka mylimo nario, o ypačiai kai mirtis įvyksta staiga ir netikėtai. Tą skaudų įvykį mes pergyvenome, kai negailėstinga mirtis š. m. rugpjūčio 5 dieną iš gyvųjų tarpo išplėšė mūsų mylimą mamytę-sesutę LILLIAN (LITVINIUTĖ) GUGAS. Nežiūrint kaip skauda širdis, mums reikėjo ją palaidoti, o tam reikėjo daug draugų, kurie mums pagelbėjo. Ji buvo palaidota Woodmere kapinėse prie mūsų mirusio tėvelio-uošvio Walter Gugo.

Visiems, suteikusiems paslaugas, ir visiems, kurie išreiškė savo užuojautas, šiuo mes norime išreikšti širdingą padėką.

Nuoširdus dėkui Alfons Rye už gražią, jaudinančią atsišveikinimo prakalbą; muzikei Estelle Smith už suteiktą malonią ir tinkamą muziką vargonais; ji vargonais grojo muziką-dainas, kurias velionė dainuodavo Aido chere, su merginų sekstetu, ansambliu, solo ir su savo mylimu vyrų Walter Gugu; laidotuvių direktoriui Charles Step už suteiktą gražų laidotuvių tvarkymą; visiems, kurie prisiuntė gėles; už užuojautas asmeniškai per laidotuves; už gražų aprašymą spaudoje; už dalyvavimą šermenyse ir visiems, kurie kuo nors prisidėjote prie mūsų suraminimo liūdesio valandoje. Niekad neužmiršime jūsų visų suteiktos paslaugos.

Tau, mūsų mylima mamytė-sesute, lai būna ramybė ilstis Woodmere kapinėse, o mes pasilickame liūdinčius;

Duktė ir žentas: CAROL ir PETER DANIELS ir šeima, brolis ir marti: ALBERT ir ALBENA LITVIN ir šeima, mirusios dukros vyras-žentas HOWARD CAYLOR ir šeima